

Paula Hautala

PERINTEET TUTUIKSI -PROJEKTI

**Opinnäytetyö
CENTRIA-AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaalialan koulutusohjelma
Maaliskuu 2019**

TIIVISTELMÄ OPINNÄYTETYÖSTÄ

Centria-ammattikorkeakoulu	Aika Maaliskuu 2019	Tekijä/tekijät Paula Hautala
Koulutusohjelma Sosionomi		
Työn nimi PERINTEET TUTUKSI-PROJEKTI		
Työn ohjaaja Anne Jaakonaho	Sivumäärä 33+12	
Työelämäohjaaja Emmi Huntus		
<p>Projektin tavoitteena oli toteuttaa varaisovanhempi-toiminta Kaustisen Pajalan päiväkodissa 3_5-vuotiaiden lapsiryhmässä. Varaisovanhemmat-toiminnan tarkoitus on mahdollistaa Kaustisen Pajalan päiväkodin lapsille aikaa varaisovanhemman kanssa ja mahdollisuus oppia varaisovanhemmilta perinteistä. Perinteiden oppiminen toteutettiin projektissa leikin, askartelun ja kertomusten kautta. Toteutusta toiminnasta kerättiin palaute haastattelemalla toiminnassa mukana olleita lapsia, heidän vanhempiaan, henkilökuntaa sekä varaisovanhempaa. Lisäksi pidin havainnoinneista toimintapäiväkirjaa, joka toimi myös projektin aineistona.</p> <p>Toiminnasta saatiin positiivista palautetta. Niin varaisovanhempi, henkilökunta kuin lasten vanhemmat pitivät tärkeänä, että lapset oppivat perinteitä sekä kädentaitoja. Lapset pitivät yhteisestä toiminnasta varaisovanhemman kanssa ja olivat toiminnassa aktiivisesti mukana. Lapset kuuntelivat perinteistä kerrottuja tarinoita mielenkiinnolla sekä osallistuivat yhteisiin keskusteluihin. Lapset tekivät mielellään askarteluja varaisovanhemman ohjauksessa. Varaisovanhemman kanssa askarrelleet lapset tuntuivat viihtyneen paremmin askartelujen parissa kuin lapset, jotka olivat henkilökunnan ohjauksessa. Lasten ja varaisovanhemman välinen vuorovaikutus oli helppoa ja hyväntuulista.</p> <p>Henkilökunta antoi kehittämisideoita toimintaan. He kokivat, että toiminta voitaisiin toteuttaa pienryhmätoimintana. Pienryhmätoiminnan avulla voitaisiin mahdollistaa ainakin rauhallisempi toimintaympäristö sekä aikaa enemmän lapsien yksilölliselle ohjaukselle askarteluissa.</p> <p>Aikaisemmin tehtyjen tutkimusten mukaan lasten ja ikäihmisen vuorovaikutuksella voidaan tukea lapsen itsetuntoa ja sosiaalista kehitystä sekä siirtää perinteitä sukupolvelta toiselle. Vanhusten kii-reittämyys ja ystävällisyys tarjoaa lapsille mahdollisuuden kokea olevansa merkityksellisiä. Pelkää-tään vanhuksen läsnäolo ja lapsen toimien seuraaminen luo lapselle turvallisuuden ja tärkeyden tun-teen.</p>		

Asiasanat leikki, perinnekasvatus, sukupolvien välinen vuorovaikutus, varaisovanhemmuus
---

ABSTRACT

Centria University of Applied Sciences	Date Mars 2019	Author Paula Hautala
Degree programme Bachelor's Degree Programme in Social Services		
Name of thesis Familiar with traditions -project		
Instructor Anne Jaakonaho	Pages 33+12	
Supervisor Emmi Huntus		
<p>The main aims for the thesis were to arrange communal grandparenting activities at the Kaustinen Pajala daycare center in the children's group of 3-5 years. The purpose of the communal grandparenting activities is to allow the children of the Kaustinen Pajala daycare center to spend time with the communal grand-parent and to learn about the traditions. Learning the traditions was carried out through play, crafts and stories.</p> <p>The feedback was collected by interviewing children, parents and the nursing staff who were involved in the project. Additionally, an activity diary was written that also acted as project material. Positive feedback was provided. The staff and the children's parents found it important for the children to learn the traditions and manual skills. The children liked working together with the communal grandparent and were actively involved. Children listened to the stories of traditional tales with interest and participated in joint discussions. The kids did a good job of crafting under the guidance of the communal grandparent. Those who crafted with a grandparent, focused more on crafts than those who crafted with the staff. The interaction between the children and the elderly was easy and good-humored.</p> <p>The staff gave development ideas to communal grandparent activity. They felt that it could be implemented as a small group activity. Small group activities would calm the environment and allow for better personal guidance for children.</p> <p>Previous researches have shown that interaction between children and elderly people can support the child's self-esteem and social development. Children also learn about traditions. Elderly unhurried nature and kindness give children the opportunity to experience being meaningful. The child feels safe and important when an elderly is present and follows the operations.</p>		

<p>Key words Communal grand-parenting, intergenerational interaction, play, tradition</p>
--

Sisällys

1 JOHDANTO	1
2 PERINTEET TUTUKSI -PROJEKTIN TAUSTA JA TARKOITUS	3
3 PERINTEET TUTUKSI-PROJEKTIN TIETOPERUSTAA	4
3.1 Näkökulmia perinnekasvatuksesta	4
3.1.1 Isovanhemmuuden rooli lapsen elämässä	4
3.1.2 Perinteet tutuiksi varhaiskasvatuksessa	5
3.1.3 Varaisovanhemmuutta tutkimassa	5
3.2 Lapsen luontaiset tavat oppia	6
3.2.1 Leikin havainnointi.....	7
3.2.2 Lapsen ikävaiheen mukainen kehitys 3_6-vuotiailla.....	8
3.2.3 Leikin varjolla	9
3.3 Perinnekasvatusta varhaiskasvatuksessa kehittämässä	10
3.3.1 Varhaiskasvatuksen toiminnan suunnittelu varhaiskasvatussuunnitelman pohjalta.....	10
3.3.2 Varhaiskasvatuksen yhteistyötahoja	12
3.3.4 Lapsen ja aikuisen välinen vuorovaikutus päiväkodissa	12
3.3.5 Laadukkaiden kasvatuskäytäntöjen kehittäminen	13
4 PERINTEET TUTUKSI-PROJEKTIN ETENEMINEN	15
4.1 Varaisovanhempien kautta Perinteet tutuksi-projektin tavoitteet	15
4.2 Projektin suunnitelma	17
4.4 Kohderyhmä	19
4.5 Havainnointi ja haastattelu	19
4.6 Eettisyyden ja luotettavuuden kysymykset	20
5 PERINTEET TUTUKSI -PROJEKTIN TOTEUTUS	22
5.1 Interventioiden toteutus	22
5.2 Interventioiden havainnoinnin tuloksia	22
6 ARVIOINTI	24
6.1 Toiminnan laadunarviointi	24
6.2 Toiminta osana varhaiskasvatusta	26

6.3 Kehittämistarpeita	26
6.4 Sosiaalialalla vaadittavan varhaiskasvatuksen osaamisen osoittaminen projektissa.....	27
7 POHDINTAA PERINTEET TUTUKSI -PROJEKTISTA.....	30
LÄHTEET	32
LIITTEET	

1 JOHDANTO

Isovanhemman rooli lapsen elämässä on tärkeä. Kun isovanhemmat ovat lähellä ja lapsen elämässä mukana, ovat he korvaamaton apu lastenhoidossa. Isovanhemmuus ei ole kuitenkaan vain lastenhoitoa, vaan isovanhemmuus mahdollistaa lapselle myös kiireetöntä aikaa yhdessä turvallisen aikuisen kanssa ja perinteiden siirtymistä sukupolvelta toiselle. (Fågel, Rotkirch & Söderling 2010.)

Ennen useampi sukupolvi asui usein saman katon alla. Tällöin isovanhemmat auttoivat vanhempia lasten hoidossa ja perheen elättämisessä. (Fågel ym. 2010, 5.) Lisäksi isovanhemmilta saatiin tärkeitä neuvoja arkeen sekä he pitivät yhteisöllisyyttä yllä (Suomi 2003, 179_180). Nykyään perheisiin kuuluu useimmiten enää ydinperhe.

Monien lasten isovanhemmat saattavat asua kaukana tänä päivänä ja yhteydenpito voi jäädä teknologian varaan. Tämä ei kuitenkaan korvaa lapsen ja isovanhemman yhdessäoloa (Fågel ym. 2010, 140). Isovanhemmuuden ei tarvitse ulottua vain biologiseen isovanhemmuuteen. Voidaan puhua myös sosiaalisesta isovanhemmuudesta. (Fågel ym. 2010, 111.) Vapaaehtoisjärjestöt ja seurakunnat tekevät vapaaehtoistyötä varaisovanhempina (Kinnunen, 2014, 129-132).

Mannerheimin Lastensuojeluliitto on ollut aktiivisesti kehittämässä kylämummi- ja kylävaaritoimintaa. MLL:n kylämummit ja -vaarit toimivat vapaaehtoisina, jotka toimivat lasten kanssa muun muassa perhekahviloissa, päiväkodeissa, kerhoissa, kouluissa ja kirjastoissa. MLL:n piirit perehdyttävät kylämummit ja -vaarit tehtävänsä ja auttavat löytämään sopivan lapsiryhmän, jossa vierailla. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2016.) Viimeisempänä Mannerheimin Lastensuojeluliitto yhdessä Punaisen Ristin kanssa on toteuttanut kolmivuotisen (2014_2016) suurhankkeen Koko Suomi leikkii. Hankkeen avulla on pyritty rakentamaan uudella tavalla sukupolvien välistä yhteyttä ja kiinnittämään huomiota leikin merkitykseen. Hankkeen tavoitteena on ollut luoda kokoontumispaikkoja, Terhokerhoja, joihin eri-ikäiset vauvasta vaariin saavat tulla leikkimään ja viettämään aikaa yhdessä. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2017.)

Perinteet tutuksi-projektin tavoitteena on toteuttaa vapaaehtoisten varaisovanhempien vierailut Kaustisen Pajalan päiväkodissa ja teemoittaa vierailut vanhojen perinteiden ympärille. Perinteisiin tullaan tutustumaan askartelun, leikin, laulujen ja lorujen kautta. Projektin päätehtävinä on:

1. Suunnitella varaisovanhempitoimintaa päiväkodille, mikä sisältää vapaaehtoisten varaisovanhempien löytämisen mukaan toimintaan.
2. Toiminnan suunnittelu yhteistyössä vapaaehtoisten varaisovanhempien ja päiväkodin henkilökunnan kanssa.

3. Toiminnan toteuttaminen Kaustisen Pajalan päiväkodissa yhdessä vapaaehtoisten varaisovanhempien kanssa.
4. Palautteen kerääminen lapsilta, heidän vanhemmiltaan, varaisovanhemmilta ja päiväkodin henkilökunnalta haastatellen heitä heidän kokemuksistaan toteutetusta toiminnasta.

2 PERINTEET TUTUKSI -PROJEKTIN TAUSTA JA TARKOITUS

Idea varaisovanhemmuus-teemasta opinnäytetyöaiheena lähti ensimmäisestä harjoittelustani päiväkodissa. Tuolloin työvoimapulan vuoksi eläkeläismummu työskenteli muutamana päivänä päiväkodissa. Mummun huolenpito, helposti lähestyttävyyys ja työtä pelkäämättömyys teki yhteistyöstä helppoa. Lapsikin tykäsivät nopeasti mummuun. Työntekijöiltäkin kuului kommenttia siitä, kuinka hauskaa oli, kun päiväkodissa vieraili aito mummu. Omassa elämässäni isovanhemmat ovat olleet myös suuressa roolissa koko elämän, ja he ovat olleet tärkeinä kasvattajien rooleissa omien vanhempien lisäksi. Mitä jos lapsella ei olekaan isovanhempia tai heidän läsnäolonsa elämässä on vähäistä? Jäävätkö he elämässä jostain paitsi? Tästä idea sai alkunsa. Halusin lähteä toteuttamaan ajatusta siitä, että jokaisella lapsella olisi mahdollisuus isovanhempaan, vaikka sitten varaisovanhempaan. Lapsi saisi mahdollisuuden kuulla tarinoita vanhasta ajasta, oppia perinteitä sekä kädentaitoja, jotka siirtyvät usein sukupolvelta toiselle. Varaisovanhemmat-toiminnan tarkoitus on mahdollistaa Kaustisen Pajalan päiväkodin lapsille aikaa varaisovanhemman kanssa. Tapaamiset mahdollistavat perinteiden oppimista esimerkiksi leikin, askartelun ja kertomusten kautta varaisovanhempien kanssa.

Sukupolvien välinen yhteys on tärkeä osa ihmisen elämää. Se on rikastuttava tekijä sekä lapsen että aikuisen elämässä. Lapsi tarvitsee kasvunsa tueksi vanhempien sukupolvien tuomaa elämäkokemusta ja turvallisuuden tunnetta. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2007, 5-6.) Jo varhaiskasvatuslaki on asettanut varhaiskasvatuksen tavoitteeksi antaa lapsille valmiuksia ymmärtää ja kunnioittaa yleistä kulttuuriperinnettä (Opetushallitus 2016, 15). Ikäihmisten avulla suvun, lähiyhteisön ja suomalaisen yhteiskunnan perinteet siirtyvät sukupolvelta toiselle. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2007, 5-6.)

3 PERINTEET TUTUKSI-PROJEKTIN TIETOPERUSTAA

3.1 Näkökulmia perinnekasvatuksesta

Lapsille tulisi pyrkiä luomaan mahdollisuuksia eläytyä menneisyyden tapahtumiin ja tilanteisiin. Lapset itse, heidän henkilöhistoria, lähiyhteisön jäsenet, esineet ja ympäristö toiminta tärkeinä tiedon lähteinä. Lisäksi lasten perheiden asiantuntemusta heidän omista kulttuuriperinnöistään voidaan hyödyntää. Menneeseen aikaan voidaan tutustua esimerkiksi isovanhempien kautta. (Opetushallitus 2018, 45.) Näkökulmia perinnekasvatuksesta-luvussa avataan tarkemmin perinnekasvatusta isovanhemmuuden, varhaiskasvatuksen ja varaisovanhemmuuden näkökulmasta.

3.1.1 Isovanhemmuuden rooli lapsen elämässä

Ennen yhteiskunnan teollistumista vanhoja ihmisiä arvostettiin heidän kokemustietonsa ansiosta. Nuoremmat saivat iäkkäiltä ihmisiltä neuvoja esimerkiksi maanviljelyyn tai lasten kasvatukseen. Lisäksi vanhojen ihmisten avulla ylläpidettiin yhteisön kulttuuria ja kiinteyttä sekä jatkumoa menneen ja tulevan välillä. Yhteiskunnan modernistumisen myötä ikäihmisten elämäkokemus ja viisaus alkoi menettämään merkitystään, kun tutkimustieto ja kirjaviisaus syrjäyttivät ne. (Suomi 2003, 179–180.)

Monien lasten isovanhemmat saattavat asua kaukana. Vaikka teknologia mahdollistaa nykyään yhteydenpidon isovanhempiin, ei se korvaa lapsen ja isovanhemman yhdessäoloa (Fågel ym. 2010, 140). Lisäksi avioerojen lisääntyminen ja isovanhempien pitkä työhistoria erottavat lapset isovanhemmistaan (Pulkinen 202, 116). Isovanhemman läsnäolo ja yhdessä vietetty aika tarjoaa lapselle arkeen kiireetöntä aikaa, turvaa ja elämänviisautta. Isovanhemmuus mahdollistaa myös perinteiden siirtymisen sukupolvelta toiselle (Fågel ym. 2010, 89, 96). Lasten kohdalla tämä voi merkitä sitä, että monet vanhat leikit, lorut ja tarinat jäävät oppimatta. Isovanhemmuus ei ole siis vain lastenhoitoapua, vaikka sekin on monelle perheelle suuri apu tämän päivän kiireisessä elämäntyyliässä.

Isovanhemmuuden ei tarvitse ulottua vain biologiseen isovanhemmuuteen. Voidaan puhua myös sosiaalisesta isovanhemmuudesta. (Fågel ym. 2010, 111.) Nykyään vapaaehtoisjärjestöistä ja seurakunnista tehdään vapaaehtoistyötä varaisovanhempina. Toimintaa toteutetaan eri laajuuksissa. Toiset sitoutuvat varaisovanhemman rooliin heille sopivalle perheelle avustamalla perhettä lapsien hoidossa ja viettämällä heidän kanssaan vapaa-aikaa. Toiset taas vierailevat kylämuumina ja -vaareina silloin tällöin esimerkiksi kerhoissa, kouluissa ja päiväkodeissa. (Kinnunen 2014, 129_132.)

3.1.2 Perinteet tutuiksi varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatuslaki 2 a § on asettanut varhaiskasvatukselle tavoitteina muun muassa 1) toteuttaa lapsen leikkiin, liikkumiseen, taiteisiin ja kulttuuriperintöön perustuvaa monipuolista pedagogista toimintaa ja mahdollistaa myönteisiä oppimiskokemuksia sekä 2) antaa kaikille lapsille yhdenvertaiset mahdollisuudet varhaiskasvatukseen, edistää sukupuolten tasa-arvoa sekä antaa valmiuksia ymmärtää ja kunnioittaa yleistä kulttuuriperinnettä sekä kunkin kielellistä, kulttuurista, uskonnollista ja katsomuksellista taustaa. (Opetushallitus 2016, 15.) Lapsilla tulisi olla mahdollisuus kehittää taitojaan syntyperästään ja kulttuuritaustastaan. Varhaiskasvatus rakentuukin moninaiselle suomalaiselle kulttuuriperinnölle, joka muotoutuu edelleen lasten, heidän huoltajiensa sekä henkilöstön vuorovaikutuksessa (Opetushallitus 2016, 19.) Kasvatus on toimintaa, jonka myötä kulttuuriset arvot, tavat ja normit välittyvät, muovautuvat ja uudistuvat. Kasvatuksen tavoitteena osittain onkin siirtää kulttuuriperintöä sekä tärkeinä pidettyjä arvoja ja traditioita seuraavalle sukupolvelle. (Opetushallitus 2016, 21.) Varhaiskasvatuksessa saadut kokemukset, tiedot ja taidot kulttuuriperinnöstä vahvistavat lapsen kykyä omaksua, käyttää ja muuttaa kulttuuria. Leikit, ruokailuhetket ja juhlat ovatkin opettavaisia tilaisuuksia jakaa kokemuksia erilaisista perinteistä ja tavoista. Menneeseen aikaan voidaan tutustua myös esimerkiksi lasten isovanhempien lapsuuden leikkien ja musiikin avulla (Opetushallitus 2016, 23, 44).

3.1.3 Varaisovanhemmuutta tutkimassa

Ylisukupolvista toimintaa varhaiskasvatuksessa ja kouluissa on tutkittu niin Suomessa kuin muuallakin maailmassa. Tässä luvussa tuon esille muutaman tutkimuksen sekä toimintaa, jossa ylisukupolvista toimintaa on hyödynnetty varhaiskasvatuksessa.

Ruoppila, Kotilainen ja Vasikkaniemi (1999) ovat tutkineet jo 1980-luvun lopulla kattavasti ylisukupolvista toimintaa ja sen vaikutuksia lasten asenteisiin ja kehitykseen sekä ikäihmisten hyvinvointiin. Tutkimuksessa mukana olleet ikäihmiset työskentelivät päiväkodissa vapaaehtoisina ja saivat työhön koulutuksen päiväkodin johtajalta. Aineistoja kerättiin monipuolisia menetelmiä käyttäen. Kerätyn aineiston perusteella kerrottiin lasten asenteiden muuttuneen ikäihmisiä kohtaan myönteisemmiksi vuoden aikana. Lisäksi tutkijat toteavat ikäihmisillä olevan paljon annettavaa päiväkodissa oleville lapsille. Tutkimuksen aikana muun muassa lasten kognitiiviset taidot, erityisesti kielellisellä alueella, kehittyivät. Vapaaehtoiset ikäihmiset voivat tarjota lapsille kahdenkeskistä aikaa enemmän, kuin päiväkodin resurssit mahdollistavat. Lisäksi heidän kauttaan siirtyy kulttuuriperinteitä, tietoa ja taitoa. (Ruoppila ym. 1999, 370-371.)

Larkin ja Newman (2001) tutkivat vapaaehtoisten ikäihmisten työskentelyä esikouluryhmässä. Tutkimuksessa vapaaehtoiset ikäihmiset työskentelivät esikoulussa saaden työstään pientä apurahaa. Vapaaehtoiset pitivät työstään. He näkivät itsensä tarjoavan isovanhempien rakkautta ja kiintymystä, auttaen lapsia kehittämään hyviä sosiaalisia taitoja ja olemaan terveen ikääntymisen malli. Ammattikasvattajien ja vapaaehtoisten ikäihmisten käyttäytymismallit erosivat välillä toisistaan. Vapaaehtoiset ikäihmiset toivat kasvatukseen uutta ulottuvuutta. He toivat kasvatukseen esimerkiksi perhemäisyyttä. Eroavuuksia kasvatuksessa huomattiin esimerkiksi konfliktitilanteissa. Todettiin, että ammattikasvattajat puuttuvat lasten välisiin konflikteihin selittämällä lapsille, mitä he tekevät väärin. Ikäihminen taas halusivat lopettaa nopeasti konfliktitilanteen kommentoimalla vain esimerkiksi: ”Ei noin saa tehdä.” Vapaaehtoiset ikäihmiset kokivatkin, että heidän vastuullaan ei ole pitää kuria, vaan heidän tehtävänä on antaa lapsille huomiota. Vaikka tutkimuksessa todettiin, ettei ammattikasvattajien ja vapaaehtoisten ikäihmisten käyttäytymiset aina olleet samalla linjalla, toivat ikäihmiset merkittävän ja ainutlaatuisen panoksen kasvatukseen, mikä rikastutti kaikkia tutkimukseen osallistujien elämää. Tutkijat antoivat tukensa sukupolvien välisen työn jatkamiselle. (373-385.)

Ukkonen-Mikkola (2011) on tutkinut väitöskirjassaan lasten ja vanhusten yhteisen palvelukeskuksen toimintakulttuuria ja sen merkitystä. Toiminta koostui suunnittelemattomista arjen tilanteista, kuten käytävällä tapahtuvista kohtaamisista tai esiopetusikäisten ruokailuista yhteisessä ruokailusalissa. Osa kohtaamisista muodostui aikuisten suunnittelemista ja ohjatuista tilanteista. Näistä merkittävimmät olivat lasten ja vanhusten yhteiset aamupiirit ja työpajat. Sukupolvien yhteisen toiminnan kautta muun muassa tuettiin lapsen itsetuntoa ja sosiaalista kehitystä sekä lapsen kiinnittymistä omaan kulttuuriin. Vanhukset saivat sisältöä elämäänsä, ja heillä oli mahdollisuus kompetenssin tunteen säilyttämiseen. Henkilökunta taas koki toiminnan niin rikkautena kuin myös haasteena. Lasten vanhempien suhtautuminen oli myös myönteistä toimintaa kohtaan. Yhteiseksi toiminnan merkitykseksi nousi tutkimuksessa yhteisöllisyyden kokeminen.

3.2 Lapsen luontaiset tavat oppia

Leikin kautta lapsi oppii huomaamattaan uusi asioita. Leikin kautta lapsi rakentaa käsitystä itsestään ja muista ihmisistä. Lisäksi leikissä yhdistyy keskeiset oppimista edistävät elementit ja leikki kehittyä lapsen kasvun myötä. Vuorovaikutus lapsen ja aikuisen välillä sekä lasten keskinäinen vuorovaikutus luovat perustan ajattelun ja kielen kehitykselle sekä kehittyville leikkitaidoille. Leikin kautta lapsi havain-

noi, kokeilee ja oppii yhteisön sääntöjä. Hän oppii säätelemään tunteitaan ja tahtomistaan sekä huomiomaan muiden ihmisten näkökulmia. Yhteisöllisyys kasvaa leikin kautta, ja se vahvistaa myönteistä tunneilmastoa. (Opetushallitus 2016, 38_39.)

Leikki on keskeinen työtapo varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatuksen henkilöstön tulee tiedostaa erilaisten leikkien merkitys lapsen hyvinvoinnille ja oppimiselle. Erilaisia tilanteita voidaan rikastaa leikinomaisuudella. Henkilöstön tehtävä on turvata leikin edellytykset, ohjata lasten leikkiä sopivalla tavalla ja huolehtia siitä, että jokaisella lapsella saa olla osallisena yhteisissä leikeissä omien taitojensa ja valmiuksiensa mukaisesti. Henkilöstön tulee suunnitelmallisesti ja tavoitteellisesti tukea lasten leikin kehittymistä sekä ohjata sitä olemalla leikin ulkopuolella tai mukana itse leikissä. Henkilöstön fyysinen ja psyykinen läsnäolo ehkäisee lasten välisiä ristiriitatilanteita sekä tukee lasten välistä vuorovaikutusta. Henkilöstön tulisi havainnoida ja dokumentoida lasten leikkiä. Se lisää ymmärrystä lasten ajattelusta ja kiinnostuksen kohteista sekä heidän tunteistaan ja kokemuksistaan. Havaintoja voidaan käyttää leikin ja muun toiminnan suunnittelussa ja ohjaamisessa. (Opetushallitus 2016, 39.)

Leikit, laulut ja lorut ovat olleet aina oleellisina välineinä lasten hoidossa ja kasvatuksessa. Vaikka nykyään lapsille on tarjolla monenlaisia kehittäviä leikkejä ja lauluja, on perinneleikeillä kuitenkin vielä oma paikkansa lasten kulttuurissa. Vanhoilla perinteillä, etenkin perinteisellä laulumusiikilla voidaan tukea lapsen sosiaalisten suhteiden rakentumista niin päiväkotij- ja koulumaailmassa kuin myös perhepiirissä. Vanhemmat ja isovanhemmat voivat laulaa lapsille heille tuttuja lauluja omasta lapsuudestaan. (Pulkinen 2002, 171_172.)

3.2.1 Leikin havainnointi

Havainnoinnin avulla aikuinen oppii ymmärtämään lasta ja hänen tarpeitaan arjen eri tilanteissa. Lapsi ilmaisee itseään kokonaisvaltaisesti mm. puhumalla, liikkumalla, tunteita näyttämällä sekä katseellaan ja vuorovaikutuksellaan ympäristönsä kanssa. Havainnoinnin tavoitteena on pyrkiä kuvailemaan kokemuksia ja havaintoja arkikielellä, tarkistaa omien olemassa olevien oletuksien paikkansa pitävyyttä sekä löytää tuoreita oivalluksia. Varhaiskasvatuksessa lapsia havainnoitaessa kiinnitetään huomiota lapsen kontaktiin hakeutumiseen, vuorovaikutukseen aikuisten ja lasten kanssa leikkiessä, päivittäin toistuviin perustoimintoihin sekä siirtymävaiheisiin kaikissa tilanteissa, joissa lapsi kohtaa kehityksellisiä haasteita. Vuorovaikutusta havainnoidessa on tärkeää kiinnittää huomiota seuraaviin asioihin:

- Kiinnostuuko lapsi muista ihmisistä?
- Hakeeko lapsi kontaktia ja miten?
- Pyytääkö lapsi apua ja miten?
- Miten lapsi vastaa toisten kontaktin ottoihin: torjuu, arastelee, ei huomaa, menee mukaan?
- Esittääkö lapsi omia toiveita?

- Miten lapsi kuuntelee?
- Pystyykö lapsi joustamaan, neuvottelemaan, sopimaan, luopumaan?
- Miten hän käyttäytyy ristiriitatilanteissa?
- Mikä asema hänellä on ryhmässä?
- Hakeeko hän apua tarvittaessa ja suostuuko autettavaksi tai lohdutettavaksi?
- Miten hän reagoi aikuisen asettamiin rajoihin?

(Aaltonen, Lehtinen, Leppänen, Peltonen, Tarvo, Tuunainen, Viherä-Toivonen 2008, 44.)

Leikin avulla lapsi vahvistaa kokemuksiaan ympäristöstään ja testaa käsityksiään todellisuudesta sekä löytää erilaisille elämän ilmiöille uusia merkityksiä. Lisäksi leikin avulla lapsi luo suhteita muihin ihmisiin ja ratkaisee sosiaalisia pulmia, joiden kautta hänelle kasvaa ymmärrys ihmisten välisistä suhteista ja niiden lainalaisuuksista. Lapsen leikkiä havainnoitaessa kiinnitetään huomiota seuraaviin asioihin: Mitä ja miten lapsi käyttää esineitä ja miten hän ilmaisee tunteitaan? Miten lapsi aloittaa leikin ja miten kauan leikki kestää? Mitä tiloja käytössä ja mitä välineitä käytetään? Mitä rooleja lapsella/lapsilla on leikissä? Kuka määritteli leikin roolit? (Aaltonen ym. 2008, 45.)

3.2.2 Lapsen ikävaiheen mukainen kehitys 3_6-vuotiailla

3_6-vuotiaan lapsen perusliikkeiden hallitsemista pyritään varmistamaan. Näitä taitoja ovat ryömiminen, konttaaminen, kävely, hyppely sekä liikkeiden automatisoiminen, eli että liikkeitä voidaan tehdä saman aikaisesti, kun lausutaan esim. lorua. Tämän ikäinen oppii hallitsemaan karkeamotorisista taidoista seuraavat: hyppii tasajalkaa paikallaan, hyppii yhdellä jalalla paikallaan 4_5 kertaa, seisoo yhdellä jalalla 4_6 sekuntia, kävelee erisuuntiin, liikkuu varpailla ja kantapäillä, heittää palloa haluttuun suuntaan sekä ylä- että alakautta sekä ottaa kiinni heitetyn pallon. Hienomotorisista taidoista taas tämän ikäinen oppii hallitsemaan lusikalla syömisestä, piirtämään ympyrän, viivan ja neliön sekä saksien käytön. Lisäksi 3_6-vuotiaan koordinaatiotaitoja pyritään vahvistamaan. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2004, 147-157.)

Itsenäistymisen myötä 3_6-vuotiaan halu tehdä asioita itse lisääntyy, mutta epäonnistumisia ja pettymyksiä tulee vielä usein. Kasvattajien tehtävänä on opettaa lasta sietämään niitä ja kannustaa häntä uusiin yrityksiin, koska lapsi oppii yritysten ja erehdysten kautta. (Ojanen, Ritmala, Sivén, Vihunen & Vilén 2011, 129, 146_147.) 3-vuotias jäljittelee motorisia taitoja toisten mallista ja oppii päivässä jopa 10 sanaa. 3-vuotias nauttiikin aikuisen kanssa touhuamisesta, mutta on jo myös kiinnostunut leikkikaverista ja harjoittelee leikin sääntöjä. (Ojanen ym. 2011, 130, 136, 170.) 4-vuotiaat taas pitävät roolileikeistä sekä leikkivät jo mielellään toisten lasten kanssa (Ojanen ym. 2011, 170). Roolileikit kehittävät

lapsen mielikuvitusta, kun taas toisten kanssa leikkiminen oppii ymmärtämään toisten lasten tunteita (Ojanen ym. 2011, 203.)

5_6-vuotiaat hallitsevat karkeamotorisista taidoista seuraavat: juoksun sujuvasti eri nopeuksilla ja suunnanmuutokset, viivalla kävely, tasajalkaa ja yhdellä jalalla hyppiminen joustavasti ja laadukkaasti, pallonheitto noin 3 metrin päässä olevaan kohteeseen sekä liikkeiden yhdistely ja useiden toimintojen tekeminen samanaikaisesti. Hienomotorisista taidoista tämän ikäinen oppii hallitsemaan jo monimutkaisempien kuvioiden piirtämisen, kynäotteen sekä harjoittelee jo kirjoittamista. 5-vuotiaana kätsisyyskin pitäisi jo vakiintua. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2004, 153_157.)

Kasvattaja voi tukea 5_6-vuotiaan motorista kehitystä ohjaamalla lasta leikkimään ystävien kanssa leikkejä, joissa tulee noudattaa tiettyjä sääntöjä. Lisäksi opetetaan lasta yhdistämään liikkeitä, esim. pituus- hyppy. Lisäksi on hyvä haastaa lasta harjoittelemaan tasapainoa vaativia lajeja, kuten pyöräilyä, luistelua ja hiihtoa. Lasta tulee kannustaa liikunnallisuuteen, koska se on luo pohjan myös aikuisuuden liikuntatottumuksille. (Ojanen ym. 2011, 130-131, 170, 254; Karvonen 2002, 29_31.)

3.2.3 Leikin varjolla

Lapsi voi leikin varjolla opettaa tekemään myös kotitöitä. Oettaessa lapsi mukaan kotiaskareisiin tulee lapsen huomaamatta harjoiteltua motorisia taitoja ja ratkaisukykyä. Lisäksi yhdessä tehtävät työt aikuisen tai toisen lapsen kanssa antavat valmiuksia yhteistoimintaan sekä toisten huomioon ottamiseen. Lapsi pitää aikuisen kanssa puuhailusta, ja se tukee heidän välistään luonnollista vuorovaikutusta. Työnteon ohessa lasten kanssa voi keskustella monenlaisista asioista. Työnteko kehittää myös lapsen itsetuntoa ja vastuuntuntoa. Lapsi iloitsee, kun hän saa tehdä jonkun työn itse alusta loppuun saakka. Hän oppii kohtaamaan epäonnistumisia, kun joku työ ei heti onnistukaan niin kuin pitäisi. Näin lapsi joutuu miettimään epäonnistumisen syitä sekä tämän avulla ymmärtämään pitkäjänteisen harjoittelun ja suunnitelmallisen työskentelyn merkityksen. (Ojanen ym. 2011, 235_236.)

Työnteolla lapsi oppii ymmärtämään työn merkityksen ihmisten elämässä. Työtä tehdessään lapsi saa tietoa erilaisista asioista, kuten ravinnosta, työvälineistä ja hygienian merkityksestä. Työnteon kautta lapsi saa tutustua fysiikan ilmiöihin, matematiikkaan, oppii uusia käsitteitä jne. (Ojanen ym. 2011, 236.)

Kodin askareet käyvät myös hyötyliikunnasta. Television katselu, tietokoneella pelaaminen tai autolla liikkuminen eivät edistä myönteisten asenteiden syntymistä liikuntaa kohtaan. Liikuntaan syntyvät asen-

teet ja tottumukset syntyvät jo varhaislapsuudessa. Lapset voivat tulla mukaan pieniinkin arkisiin toimintoihin mukaan. Lapsen kanssa voidaan tehdä pieniä arkisia askareita yhdessä ilman suorituskeskeisyyttä ja kilpailua. (Karvonen 2002, 29_30.)

3.3 Perinnekasvatusta varhaiskasvatuksessa kehittämässä

Varhaiskasvatus on ollut muutosten alla viimeisten vuosien aikana. Lakimuutokset ja uudistukset tuovat varhaiskasvatukseen uusia haasteita. Päiväkotiryhmien koot kasvoivat 2016 tehdyn lakimuutoksen myötä, niin että yli 3-vuotiaita lapsia saa olla kahdeksan yhtä hoitajaa kohden. Varhaiskasvatus on siirtynyt opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnon alaisuuteen 2013. Pedagogiikka painottuu jatkossa varhaiskasvatuksessa, jonka myötä toiminnan suunnitelmallisuus ja tavoitteellisuus korostuu. Tämän myötä myös korkeakoulutettujen määrää nostetaan määrätietoisesti varhaiskasvatuksessa 2030 vuoteen mennessä. (OAJ & Varhaiskasvatus 2017, 4_7; OAJ 2018.)

3.3.1 Varhaiskasvatuksen toiminnan suunnittelu varhaiskasvatussuunnitelman pohjalta

Kasvatuskumppanuudessa vanhemmat ja henkilökunta sitoutuvat yhdessä lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemiseen. Tämä vaatii kuitenkin keskinäistä luottamusta, kunnioitusta ja tasavertaisuutta, niin että molemmat kuuntelevat toisiaan aidosti ja antavat toisen tuoda ajatuksensa esille. (Ojanen ym. 2011, 294.) Päivähoidon tehtävänä on edistää lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista sekä tukea vanhempia kasvatuksessa. Päivähoidon työntekijät tapaavat lasten vanhempia usein, mikä mahdollistaa vanhemman kanssa keskustelun lapsen kasvusta, kehityksestä ja oppimisesta sekä perheeseen liittyvistä asioista. (Ojanen ym. 2011, 299.)

Lapsen aloittaessa päivähoidon tehdään lapselle varhaiskasvatussuunnitelma yhteistyössä huoltajien kanssa. Lapsen mielipiteet ja toiveet huomioidaan myös suunnitelmassa. Varhaiskasvatussuunnitelman toteutumista on arvioitava, ja suunnitelma on tarkistettava vähintään kerran vuodessa. Suunnitelma tulee kuitenkin aina tarkistaa, jos lapsen tarpeet vaativat sitä. Varhaiskasvatussuunnitelmalla pyritään tukemaan ja ohjaamaan varhaiskasvatuksen järjestämistä, toteuttamista ja kehittämistä sekä edistämään laadukkaan ja yhdenvertaisen varhaiskasvatuksen toteutumista koko maassa. Varhaiskasvatuksen perusteet määrää varhaiskasvatuksen toteuttamisen keskeiset tavoitteet ja sisällön, varhaiskasvatuksen ja järjestäjän ja lasten huoltajien välisestä yhteistyöstä, monialaisesta yhteistyöstä sekä lapsen varhaiskasvatussuunnitelman sisällöstä. (Opetushallitus 2016, 8_11.) Varhaiskasvatuksesta säädetään varhaiskasvatuslaissa 540/2018 ja sen nojalla annetussa asetuksessa. Opetus- ja kulttuuriministeriö vastaa varhaiskas-

vatuksen yleisestä suunnittelusta, ohjauksesta ja valvonnasta sekä lainsäädännön valmistelusta. Varhaiskasvatus on entistä vahvemmin osa suomalaista kasvatus- ja koulutusjärjestelmää 1.9.2018 voimaan tulleen lain myötä.

Ryhmäkohtainen varhaiskasvatussuunnitelma eli ryhmävasu vie vasupohjaista suunnittelua konkreettisemmalle tasolle. Ryhmävasua laadittaessa tiimin kasvattajat pohtivat, mitä valtakunnalliseen vasuun, kuntavasuuun ja mahdolliseen yksikkövasuun kirjoitetut tavoitteet, arvot ja periaatteet tarkoittavat juuri heidän ryhmässään, kun otetaan huomioon ryhmän lasten tarpeet. Tärkeintä ryhmävasua laatiessa on, että sisällöllinen yhteys valtakunnalliseen vasuun ja varhaiskasvatustalakiin säilyy. Ryhmävasun avulla on tarkoitus auttaa kasvattajia suunnittelemaan, toteuttamaan, arvioimaan ja kehittämään työtään valtakunnallisen vasun ja varhaiskasvatustalain pohjalta. Ryhmävasun avulla konkretisoidaan tiimin yhteiset toimintaperiaatteet ja niiden perusteet pedagogisen keskustelun avulla. (Parrila & Fonsén 2016, 70.)

Kaustisen Pajalan päiväkotitoiminta on mukana Innovatiivisten oppimisympäristöjen edistämishankkeessa 2017. Hankkeen tavoitteena on edistää ja kehittää varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaista toimintakulttuuria tukevia oppimisympäristöjä, joissa on otettu huomioon lasten osallisuus ja sosiaalisten taitojen kehittyminen sekä hyvinvointi, turvallisuus ja kestävä elämäntapa. Hankkeen painopisteenä on päiväkotirakennusten sisätilat varusteineen, joiden avulla voitaisiin tukea monipuolista pedagogista toimintaa sekä kannustusta leikkiin ja liikuntaan. Opetushallitus asetti haettavaksi valtion vuoden 2017 talousarvioon sisältyvästä määrärahasta (momentti 29.10.30) 3 850 000 euroa valtionavustusta hakukonaisuuteen Innovatiivisten oppimisympäristöjen edistäminen varhaiskasvatuksessa, esi- ja perusopetuksessa sekä lukiokoulutuksessa. Pääosin määrärahat suunnattiin varhaiskasvatuksen ja lukiokoulutuksen hankkeisiin. (Opetushallitus 2017, 3.)

Kaustisen hankkeen nimi on InnoVasu 2017. Hankkeen tavoitteet on asetettu seuraavasti Kaustisen kunnan osalta:

InnoVasu2017-hankkeella tavoitellaan uuden oppimisympäristön rakentamista Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden pohjalta, tieto- ja viestintäteknologiaa hyväksi käyttäen. Päiväkotiin suunnitellaan ja rakennetaan yhdessä lasten kanssa uusi oppimisympäristö, varhaiskasvatuksen yhteinen älyaula, jonka kalustus ja digitaaliset sovellukset kannustavat lapsia leikkiin ja liikuntaan sekä innostavat tutkimaan muuttuvaa oppimisympäristöä kaikin aistein. Lapsen Vasu muutetaan sähköiseen muotoon kestävän kehityksen periaatteella, henkilöstön tieto- ja viestintäteknologisia taitoja sekä varhaiskasvatuksen eri toimintamuotojen (päiväkotitoiminta, perhepäivähoito) innovatiivista yhteistyötä kehitetään. Varhaiskasvatuksen älyaula toimii kohtauspaikkana, jossa järjestetään mm. perinnekäynnin, lasten vuorovaikutteisia kulttuurielämyksiä ja isovanhempien kutsuja. Älyaula lisää yhteisön hyvinvointia, tuo iloa ja innostusta sekä opettaa uusia asioita digimuodossa, perinteitä ja kestävä elämäntapaa kunnioittaen. (Opetushallitus 2017, 4.)

3.3.2 Varhaiskasvatuksen yhteistyötahoja

Varhaiskasvatuksen yhteistyötahoja ovat alueelliset ja paikalliset toimijat, joiden kanssa varhaiskasvatuksen on luontevaa tehdä yhteistyötä. Yhteistyötä tehtäessä mm. opetuksesta, liikunnasta, kirjastosta ja kulttuurista vastaavien tahojen ja muiden lähiympäristön toimijoiden kanssa lisätään oppimisympäristöjen monipuolisuutta ja tuetaan varhaiskasvatuksen tavoitteita. Muita varhaiskasvatuksen yhteistyötahoja ovat esimerkiksi järjestöt, seurakunnat, poliisi sekä ravitsemus- ja siivouspalvelut. (Opetushallitus 2016, 34.)

Jotta eri ihmisryhmien välille saataisiin luotua keskinäinen arvostus ja ymmärrys, vaaditaan se henkilökohtaisten kontaktien luomista ryhmien välille. Projektin tapauksessa pyritään luomaan kontakti lapsien ja ikääntyvien välille. Näiden kontaktien myötä syntyy välittämisen kulttuuri, jota yhteiskunnassamme kipeästi tarvitaan. Nykyään yhteisöllisyyden puute on aiheuttanut enenevässä määrin yksinäisyyttä, sairauksia ja epätoivoisia tekoja. Lähiyhteisöllisyyttä lisäämällä vähenevät yksinäisyys, masennus ja psykosomaattiset sairaudet. Ihminen on luotu elämään laumassa, ja tämän vuoksi yhteisöllisyys on tärkeä onnellisuustekijä ihmisen elämässä. (Hohental-Antin 2009, 101_102.)

Päiväkotien ryhmäkoot ovat isoja. Lapsiryhmässä ollessa kolme työntekijää saa jokaista työntekijää kohden olla kahdeksan yli 3-vuotiasta lasta (Varhaiskasvatuslaki §5a). Ryhmän koko voi olla siis jopa 24 lasta. Yksilöllisen ajan tarjoaminen lapselle ja kaikkiin lasten tarpeisiin vastaaminen on haaste päiväkodin isoissa lapsiryhmissä. Voisiko vapaaehtoistyöstä löytyä ratkaisu tähän ongelmaan myös päiväkodeissa? Tätä pohtii myös Herlin (2018) progradussaan ”Päiväkodissa vierailevan kylävaarin merkitys lapsille”. Varaisovanhempi voi tuoda merkittävän panostuksen varhaiskasvatukseen, oli henkilömitoitus mikä tahansa. Lapsiryhmässä vastuu lapsista on henkilöstöllä, kun taas varaisovanhempi voi tilanteessa kuin tilanteessa heittäytyä mukaan lasten leikkiin spontaanisti. Tätä kautta varaisovanhempi voi tarjota lapselle yksilöllistä kohtaamista. Parhaimmissa tapauksissa kohtaamiset varaisovanhemman kanssa voivat lapsen saada kokemaan itsensä hyväksytyksi ja arvostetuksi, mikä taas auttaa kehittämään lapsen itsetuntoa. (Herlin 2018, 68.)

3.3.4 Lapsen ja aikuisen välinen vuorovaikutus päiväkodissa

Ukkola-Mikkola (2011) kertoo väitöskirjassaan tutkimuksista lapsen vaikeudesta saada huomiota aikuiselta päiväkodissa. Lapsen tunteilla ei ole väliä häntä hoitavalle aikuiselle, vaan merkityksellisempää on lapsen näkyvä käytös. Lapsen tarpeiden edelle voivat mennä muut lapset, aikuiset, aikataulut, tilajärjestelyt tai henkilökunnan väsymys. Ukkola-Mikkola kertoo tutkimuksessaan väitteestä, että päiväkodin

henkilökunta tekisi pienemmän osan työstään lasten kanssa kuin ilman heitä tai heitä varten. Kun lapset leikkivät, vetäytyvät aikuiset vuorovaikutuksesta psyykkisesti tai fyysisesti. Aikuiset hakeutuvat herkästi toisten aikuisten seuraan. Aikuisten suhtautuminen lapsiin on kyllä asiallista ja ystävällistä, mutta välineellistä ja ammattimaista. (Ukkola-Mikkola 2011, 132.)

Suurimman osa henkilökunnan ja lasten välisistä kontakteista on ojentamista tai muistuttamista. Vanhusten kiireettömyys ja ystävällisyys lapsia kohtaan tarjoaa lapselle mahdollisuuden kokea olevansa merkityksellinen. Pelkästään vanhuksen läsnäolo ja lapsen toimien seuraaminen luo lapselle turvallisuuden ja tärkeyden tunteen. Onkin tutkittu, että sukupolvien välistä vuorovaikutusta kehittävässä päiväkohteissa olevien lasten sosiaalisuus ja myönteisyys on rakentunut vanhusten kohtaamisesta. (Ukkola-Mikkola 2011, 132_133.)

3.3.5 Laadukkaiden kasvatuskäytäntöjen kehittäminen

Suomalaisessa varhaiskasvatuksessa varhaiskasvatuksen laatua ja sen osatekijöitä on seurattu 2000-luvun alusta alkaen laatututkimuksella. Tutkimuksessa on käytetty päivähoiton laadunarviointimallia mittarina. Mallin rakentumisen taustalla on näkemys, että teoria- ja tutkimustieto antavat ymmärrystä laadukkaasta lapsuudesta ja varhaiskasvatuksesta sekä niiden avulla voidaan kehittää laadukkaita kasvatuskäytäntöjä. Teoreettisena pohjana mallille ovat olleet Bronfenbrennerin (1979) ekologiseen psykologiaan perustuva kasvun kontekstuaalinen näkökulma sekä konstruktivistinen oppimiskäsitys. Näiden lähestymisotteiden pohjalta on tehty aikaisempien laatututkimusten analyysit ja määritelty päivähoiton laatutekijät. Varhaiskasvatuksen laadunarviointimalli (KUVIO 1) on taas muodostettu näiden laatutekijöiden keskinäisten suhteiden pohjalta. Malli rakentuu neljään laatutekijään: puitetekijöihin, välillisiin tekijöihin, kasvatusprosessiin liittyviin tekijöihin sekä vaikutustekijöihin. Käyttäjänäkökulmasta varhaiskasvatuksen laatua tutkitaan vaikuttavuustekijöiden kautta. Vaikuttavuustekijät kartoittavat lapsen ja vanhempien tyytyväisyyttä sekä varhaiskasvatuksen koettua laatua ja vaikuttavuutta. (Hujala & Fonsén 2016, 319_321.) Tämän vuoksi myös haastattelu on tärkeä osa Periteet tutuksi-projektia, jotta toteutetusta toiminnasta saadaan palautetta kartoittamalla sekä päiväkodin henkilökunnan, lasten että vanhempien tyytyväisyyttä. Laadunarviointi toimiikin osana päiväkodin pedagogista kehittämistyötä (Hujala & Fonsén 2016, 327).

KUVIO 1. Varhaiskasvatuksen laadunarviointimalli (Hujala & Fonsén 2016, 315.)

<i>Palvelutaso</i>	Puitetekijät	Välilliset tekijät	Prosessitekijät	Vaikuttavuustekijät
<i>Saatavuus</i>	Ihmissuhteiden pysyvyys	Henkilöstön ja vanhempien kasvatusyhteistyö	Aikuinen-lapsivuorovaikutus	Lapsen myönteiset kokemukset
<i>Riittävyys</i>	Fyysinen ja psyykkinen turvallisuus Tilojen toimivuus	Vasutyöskentely Henkilöstön osaaminen Johtajuus Työyhteisö ja tiedonkulku	Lasten keskinäinen vuorovaikutus Lapsilähtöisyys Lasten osallisuus	Lapsen kehitys ja oppiminen Asiakastyytyväisyys
			Sisällölliset orientaatiot ja oppimisen pedagogiikka	

4 PERINTEET TUTUKSI-PROJEKTIN ETENEMINEN

Perinteet tutuksi-projektin eteneminen-luvussa kerrotaan projektin tavoitteista, suunnitelmasta, toteutuksesta, kohderyhmästä, aikataulusta ja rahoituksesta sekä eettisyyden ja luotettavuuden kysymyksistä.

4.1 Varaisovanhempien kautta Perinteet tutuksi-projektin tavoitteet

Perinteet tutuksi-projektin tavoitteena on toteuttaa vapaaehtoisten varaisovanhempien vierailut Kaustisen Pajalan päiväkodissa ja teemoittaa vierailut vanhojen perinteiden ympärille. Päiväkodin henkilökuntaa on mukana toiminnassa ja tarpeen mukaan ohjaamassa lapsia, koska vastuu lapsista ei voi jäädä vapaaehtoisille varaisovanhemmille. Varaisovanhemmat tulisivat lasten kanssa leikkimään, askartelemaan, laulamaan ja loruilemaan perinteitä kunnioittaen. Toiminnalla mahdollistetaan lapselle ajan viettäminen varaisovanhemman kanssa ja tämän kautta mahdollistetaan samalla tärkeän isovanhemman roolin toteutuminen lapsen elämässä varaisovanhemmuuden kautta, sekä mahdollistetaan perinteiden siirtyminen sukupolvelta toiselle. Taulukko 1. kertoo projektin toiminnalliset, oppimis- ja tulostavoitteet lasten, organisaation ja työntekijän näkökulmasta.

TAULUKKO 1. Perinteet tutuksi-projektin tavoitteet lapsen, organisaation ja opinnäytetyön tekijän kannalta

	Lapsi	Organisaatio	Tekijä
Toiminnalliset tavoitteet	<ul style="list-style-type: none"> • Varaisovanhemman kanssa leikkiminen, askartelu, laulaminen ja loruilu perinteitä kunnioittaen 	<ul style="list-style-type: none"> • Lisätoimintaa, joka tukee lasten kasvua ja kehitystä • Yhteistyö vapaaehtoisten kanssa 	<ul style="list-style-type: none"> • Sopivien varaisovanhempien löytyminen toimintaan • Varaisovanhempi-toiminnan hyödyllisyys perinnekasvatuksessa
Oppimistavoitteet	<ul style="list-style-type: none"> • Perinteinen siirtyminen sukupolvelta toiselle leikin avulla • Varaisovanhemman jakama elämäkokemus ja turvallisuuden tunne 	<ul style="list-style-type: none"> • Perinteiden siirtyminen sukupolvelta toiselle • Sosiaalisen isovanhemmuuden vaikutus lapseen 	<ul style="list-style-type: none"> • Sukupolvien välisen kohtaamisen tärkeys • Isovanhemmuuden rooli lapsen kasvussa ja kehityksessä • Perinteiden siirtyminen sukupolvelta toiselle • Projektityön toteuttaminen vaihe vaiheelta
Tulostavoitteet	<ul style="list-style-type: none"> • Turvallinen suhde sosiaaliseen isovanhempaan • Perinteiden oppiminen ja kunnioitus 	<ul style="list-style-type: none"> • Toiminnan vaikutus myönteisesti lapsiin • Varaisovanhempi-toiminnan jatkuminen päiväkodissa projektin jälkeen 	<ul style="list-style-type: none"> • Varaisovanhempi-toiminnan jatkuminen päiväkodissa projektin jälkeen • Varaisovanhemmuiden hyöty perinnekasvatuksessa • Toiminnan positiivinen vaikutus lapsiin

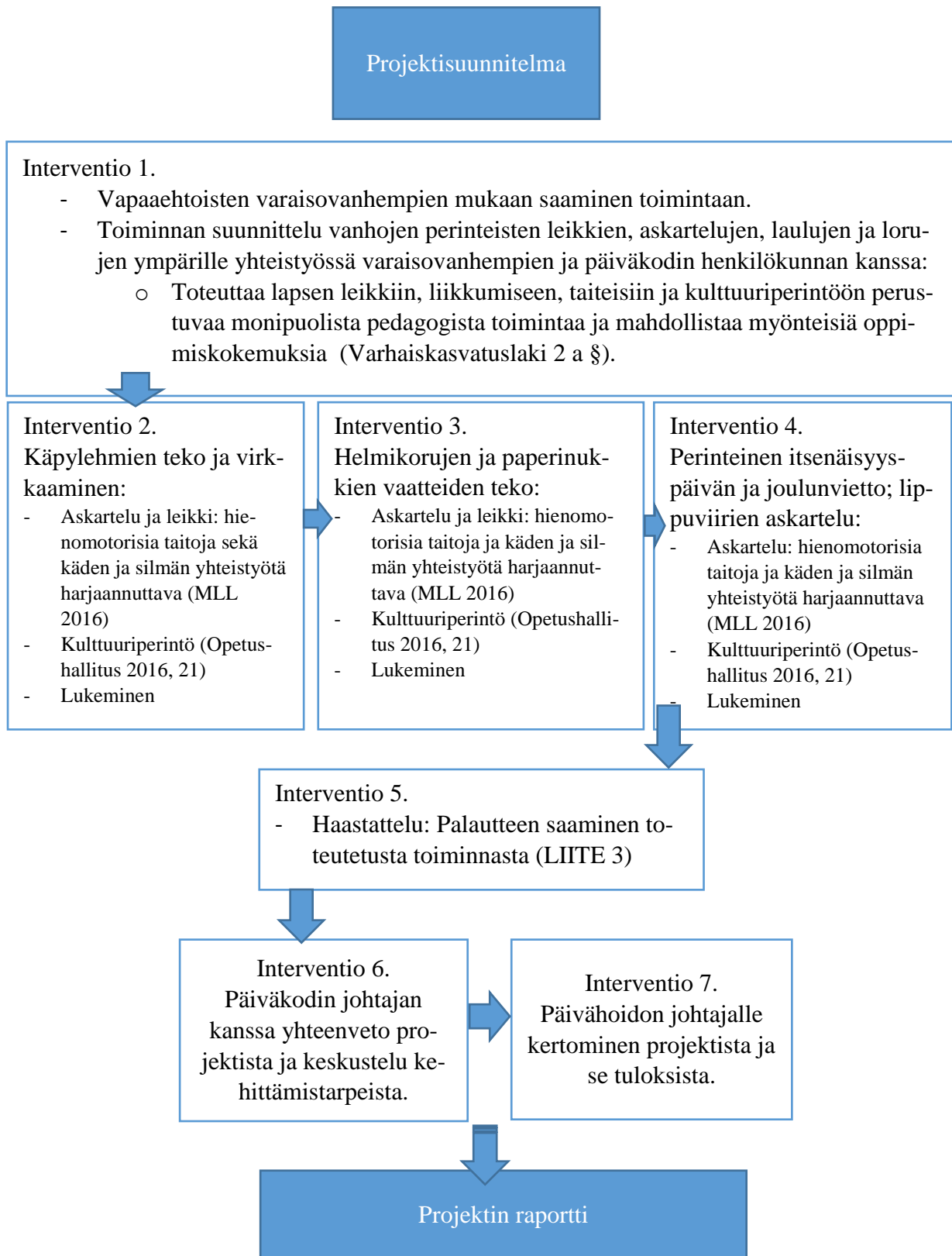
4.2 Projektin suunnitelma

Opinnäytetyö toteutetaan projektina. Projekti pitää sisällään interventioita (KUVIO 2.), joiden kautta saadaan tietoa projektin vaikutuksista ja hyödyistä. Interventioiden 2_4 (KUVIO 2.) toteuttamisen myötä lapset pääsevät tutustumaan perinteisiin askartelun, leikin ja lorujen kautta. Havainnoinnin avulla tarkkaillaan lasten ja varaisovanhempien välistä vuorovaikutusta sekä perinteisiin tutustumista eri keinoin. Havainnoinnit kirjataan ja niitä voidaan vertailla esim. päivähoiton henkilöstön havaintoihin, jotka tulee olemaan konkreettisesti paikalla toimintaa toteuttaessa. Havaintojen avulla saadaan tietoa lapsen tilanteesta ja yksilöllisestä kehityksestä. Saadun tiedon pohjalta pystytään helpommin luomaan lapselle hänen kehitystään ja tarpeitaan tukevia oppimisen mahdollisuuksia. (Aaltonen ym. 2008, 45.)

Projektin aikana päädyin vielä pitämään kaksi interventiota, jossa toisessa tein yhteenvetoa päiväkodin johtajan kanssa toteutetusta varaisovanhempi-projektista sekä keskustelimme mahdollisia kehittämistarpeita. Seitsemäntenä interventiona teimme yhteenvetoa Kaustisen päivähoiton johtajan kanssa toteutetuista varaisovanhempi vierailuista sekä palautteesta, jota toiminnasta oli saatu.

Projektin interventiot näkyvät KUVIOSSA 2. Kuviossa (KUVIO 2.) vaalealla taustalla on merkitty suunnitteluvaiheessa suunnitellut interventiot ja harmaalla taustalla on merkitty interventiot, jotka päätettiin lisäämään projektiin projektin aikana.

KUVIO 2. Projektikaavio: Varaisovanhemmuuden kautta Perinteet tutuiksi -projekti

Toiminnallisten interventioiden jälkeen kerättiin toiminnasta palaute haastattelemalla toiminnassa mukana olleita päiväkodin lapsia, varaisovanhempia, lasten vanhempia sekä päivähoitoryhmän henkilöstöä. Haastattelu toimii laadunarviointina toteutetun toiminnan vaikuttavuustekijöistä, viitaten aikaisempaan lukuun 2.5 Laadunarviointi päiväkodissa. Vaikuttavuustekijöissä mitataan lapsen myönteisiä kokemuksia, lapsen kehitystä ja oppimista sekä asiakastyytyväisyyttä (KUVIO 1).

Aineistonkeruumenetelmänä teemahaastattelu on tutkijan ehdoilla ja aloitteesta tapahtuvaa vuorovaikutuksellista keskustelua, jonka tarkoituksena on selvittää haastateltavilta tutkimuksen kannalta oleellisia asioita, kuten osallistujien mielipiteitä ja kokemuksia. Teemahaastattelussa haastatteli käy läpi etukäteen päätetyt aihepiirit eli teemat. (Eskola & Vastamäki 2001, 24_27.)

4.4 Kohderyhmä

Kohderymänä olivat Kaustisen Pajalan päiväkodin lapset. Projekti toteutettiin 3_5-vuotiaiden lasten päivähoitoryhmässä. Kaikki projektin interventiot kohdennettiin samaan lapsiryhmään. Tällä mahdollistettiin se, että varaisovanhempi ja lapset pystyisivät luomaan suhdetta useammalla tapaamiskerralla. Ihanteellista olisi, että varaisovanhemman ja lapsen välinen suhde voisi kehittyä turvalliseksi ja lämpimäksi. Tämän projektin aikana toivoin, että lapset ja varaisovanhempi tutustuisivat toisiinsa sen verran, että lasten olisi helppo lähestyä varaisovanhempaa ensimmäisen tapaamiskerran jälkeen. Ja jos varaisovanhempi-toiminta saisi jatkoa sellaisenaan Kaustisen Pajalan päiväkodissa, olisi pohja lapsen ja varaisovanhemman suhteelle luotu.

4.5 Havainnointi ja haastattelu

Tarkoituksena oli järjestää alun perin viisi interventiota. Ensimmäisessä interventiossa oli tarkoitus löytää vapaaehtoisia mukaan varaisovanhempi-toimintaan ja suunnitella toteutettava toiminta yhteistyössä vapaaehtoisten varaisovanhempien ja päiväkodin henkilökunnan kanssa. Seuraavat kolme interventiota sisältävät varsinaiset varaisovanhemman avulla toteutetut toiminnot päiväkodilla erikseen sovitun suunnitelman mukaisesti (KUVIO 1). Tarkoituksena oli, että interventiot pitävät sisällään muun muassa varaisovanhemman ohjaamia leikkejä, askarteluja, lauluja ja loruja lapsille perinteitä kunnioittaen. Interventioiden aikana havainnoin lasten ja varaisovanhempien välistä vuorovaikutusta. Viimeisenä interventiona toteutettiin haastattelu liittyen kokemuksiin toteutetusta toiminnasta. Haastatteluun otettiin satumanvaraisesti toiminnassa mukana olleita lapsia, heidän vanhempiaan, varaisovanhempia sekä päiväkodin henkilökuntaa. Projektin aikana kuitenkin päädyin pitämään vielä kaksi interventiota, joista toi-

sessä tein yhteenvetoa päiväkodin johtajan kanssa toteutetusta varaisovanhempi-projektista sekä keskustelimme mahdollisista kehittämistarpeista. Seitsemäntenä interventiona kerroin Kaustisen päivähoidon johtajalle toteutetusta projektista sekä palautteesta, jota projektista olin saanut.

4.6 Eettisyyden ja luotettavuuden kysymykset

Varaisovanhempi-toimintaa aloittaessa oli mietittävä vaitiolovelvollisuutta koskien lasten ja heidän perheidensä asioita. Kun varaisovanhempi tuli päiväkodille, tuli häntä kohdella vieraana, ei työntekijänä. Varaisovanhemmalle ei saanut kertoa lasten ja heidän perheidensä tietoja. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2007, 10.)

Lisäksi ennen varaisovanhemmat-toiminnan toteuttamista informoitiin lasten vanhempia toteutettavasta projektista. Informointi tapahtui saatekirjeen avulla, jossa kerroin itsestäni sekä tiivistetysti toiminnan periaatteista ja tavoitteista. Lisäksi kirjeessä kerrottiin toimintatuokioiden jälkeen tapahtuvasta haastattelusta, jossa haastateltavat valittiin sattumanvaraisesti. Saatekirjeeseen liitettiin myös lupalappu, jolla vanhempi antoi luvan lapselle osallistua järjestettävään toimintaan sekä mahdolliseen haastatteluun. (LIITE 1.) Vanhemmat palauttivat lupalapun päiväkodin henkilökunnalle, joka huolehti siitä, että lapsilla oli lupa osallistua toimintaan sekä haastatteluun. Lasten henkilöllisyyttä suojattiin sillä, että jo haastattelun aikana tehtyihin muistiinpanoihin ei merkitty lapsen nimeä, vaan ainoastaan lapsen ikä, esim. ”Lapsi 4 v”.

Toimintaa suunniteltaessa tuli ottaa huomioon lapsen ikä ja kehitystaso. Lapsen kokemusmaailman, vieraiden ihmisten kohtaamistaidon ja kielellisen ilmaisukyvyn ymmärtäminen on tärkeää. (Aaltola & Valli 2010, 174.) Tämän vuoksi oli tärkeää, että varaisovanhemman roolissa oleva ihminen on helposti lähestyttävä sekä turvallinen aikuinen. Toiminnan alussa tulin lisäksi esittelemään varaisovanhemman ja itseni sekä kerroin, mitä toiminta tuli pitämään sisällään, jotta lapsi tietää, mitä tulee tapahtumaan.

Haastattelun aikana sekä aineiston tuottamisen jälkeen oli eettisen tarkastelun kohteena oltava tulkinnan kysymykset. Projektin tekijänä ja raportin kirjoittajana tuli varmistaa, ettei vahvista omia ennakkokäsityksiä puhuessaan ”lapsen äänellä”. (Herlin 2018, 9.)

4.7 Aikataulu ja rahoitus

Opinnäytetyön viisi interventiota toteutettiin syksyllä 2017 (LIITE 2). Toteutettava toiminta suunniteltiin etukäteen yhdessä varamummun ja päiväkodin henkilökunnan kanssa sekä sovittiin toiminnan tarkemmista aikatauluista. Projektityöstä saadun aineiston käsittely ja siitä raportointi alkaa interventioiden jälkeen ja tavoitteena on saada työ valmiiksi vuoden 2018 loppuun mennessä.

Varaisovanhempi-toiminnan perustuessa vapaaehtoistyöhön erillistä rahoitusta projektiin ei varattu. Palkkana tehdystä työstä on saatu hyvä mieli ja tunne siitä, että on tarpeellinen ja tärkeä. Askarteluissa käytetyt materiaalit olivat osittain luonnon materiaaleja, joista ei erillisiä kuluja tullut. Varamummu lahjoitti osan askartelumateriaaleista, esimerkiksi virkkausmateriaalin, helmet ja langat. Välineet askarteluihin olivat lainassa varamummulta. Muu materiaali eli käytännössä vain paperi ja naru tulivat minulta, kun askarteluissa käytettiin hyväksi päiväkodin omia värityskyniä. Käytännössä omat projektin kustannukset olivat enintään 2 €.

5 PERINTEET TUTUKSI -PROJEKTIN TOTEUTUS

Perinteet tutuksi-projekti toteutettiin Kaustisen Pajalan päiväkodissa yhdessä vapaaehtoisen varamummun kanssa. Tässä luvussa kerrotaan interventioiden toteutuksesta ja havainnoinnin tuloksista.

5.1 Interventioiden toteutus

Projekti piti alun perin sisältää viisi interventiota, mutta tehdessäni viidestä interventiosta yhteenvetoa päädyin vielä tekemään kuudennen ja seitsemännen intervention. Ensimmäisen intervention tarkoituksena on löytää projektiin mukaan vapaaehtoisia varaisovanhempia sekä suunnitella yhteistyössä heidän ja päiväkodin henkilökunnan kanssa toteutettavat vierailut Kaustisen Pajalan päiväkodissa. Toinen, kolmas ja neljäs interventiot pitävät sisällään varaisovanhempien vierailut päiväkodin lapsiryhmässä. Viides interventio on haastattelu eli palautteen saaminen toteutetusta toiminnasta. Kuudentena interventiona teimme yhteenvetoa toteutetusta projektista päiväkodin johtajan kanssa sekä seitsemäntenä interventiona kävin kokonaisuudessaan projektia läpi Kaustisen päivähoidon johtajan kanssa. (LIITE 4.)

5.2 Interventioiden havainnoinnin tuloksia

Varamummun ja lasten välinen vuorovaikutus oli luonnollista ja myönteistä. Samalla heidän oli luontevaa keskustella myös muista asioista, esim. moni kertoi omista isovanhemmistaan ja mitä ovat heidän kanssaan tehneet. Jos lapsella oli hankaluuksia askartelun kanssa, oli lapsen helppo turvautua varamummuun turvallisenä aikuisena. Varamummun seurassa lapset vaikuttivat rauhallisilta, innostuneilta ja hyväkäytösisiltä. Lapset jaksoivat hyvin odottaa vuoroaan päästäkseen askartelemaan yhdessä varamummun kanssa. Jotenkin lapsista oli aistittavissa iäkkäämmän ihmisen arvostus, eikä varamummun seurassa äkäilyjä ilmennyt. Lapset olivat myös selvästi kiinnostuneita kuulemaan, mitä varamummulla oli sanottavana. Lukuhetkien välissä, kun varamummu kertoi omia tarinoitaan lapsuudestaan, nousi lasten käsiä ylös lapsijoukossa heidän halutessaan kertoa oman pikku tarinansa.

Ryhmätoimintaan interventioissa osallistuivat kaikki lapsiryhmän lapset. Tästä syystä osa interventioiden tuokioista meni hieman levottomiksi. Toteutetut askartelut ja leikit onnistuivat niiltä lapsilta selkeästi paremmin, jotka olivat varamummun opastuksessa. Lisäksi näillä lapsilla riitti innostustakin toimintaan enemmän kuin lapsilla, jotka eivät olleet varamummun ohjauksessa. Koska lapsiryhmä oli niin suuri, joutuivat lapset odottamaan vuoroaan, että pääsivät yhdessä varamummun kanssa mm. askartelemaan. Tällä välin lapsilla oli mahdollista tehdä toista askartelua yhdessä päiväkodin henkilökunnan

kanssa. Osa lapsista ei jaksanut kuitenkaan keskittyä askarteluihin. Tämä johtui osittain varmasti siitä, ettei riittävää ohjausta ollut heti aina saatavilla sekä ympäristön levottomuudesta.

Hienomotoriikkaa sekä silmän ja käden yhteistyötä lapset pääsivät harjoittelemaan, kun varamummu opetti lapsia esimerkiksi virkkaamaan. Lapset omaksuivat äkkiä uuden taidon ja jaksoivat pitkäänkin harjoitella uutta taitoaan. Samalla lapsi oppii ymmärtämään, että uuden taidon oppiminen vaatii harjoittelua ja pitkäjänteisyyttä, mutta työn valmiiksi saaminen tuo iloa ja onnistumisen tunteen. Tämä kehittää myös lapsen itsetuntoa. (Ojanen ym. 2011, 235_236.)

Lapsen kielellistä kehitystä voidaan tukea lukemisen ja vuorovaikutuksen kautta. Lapset joutuivat harjoittelemaan myös kuuntelemista, kun luettiin ja tarinoitiin. Lapsille mielenkiintoinen aihe ja mahdollisuus välillä osallistua keskusteluun, auttoi lapsia selvästi keskittymään ja kuuntelemaan. Ukkonen-Mikkolan (2011, 135) kertoo myös väitöskirjassaan ikäihmisen rikkaasta kielenkäytöstä ja pohtii sen vaikutusta lapsen kielen kehitykseen. Kaikki ikäihmisen käyttämät murre sanat eivät välttämättä siirry lapsen käyttöön, mutta sanojen ja asiayhteyksien ymmärtämisen voi olettaa kehittävän lapsen kielellistä tietoisuutta sekä mielikuvitusta.

6 ARVIOINTI

Tässä luvussa arvioidaan projektin tavoitteiden saavuttamista eli projektin toteutumista, toteutetun toiminnan vaikutuksia, toiminnan toimivuutta sekä mahdollisia kehittämistarpeita sekä projektin arviointia sosionomin kompetenssien kautta. Arviointi perustuu teoriapohjan ja omien havaintojen peilaamiseen toisiinsa: kuinka toiminta vastaa varhaiskasvatuksen laadunarviointiin, miten varamummun ja lasten välinen vuorovaikutus toimi ja miten toiminta tukee lapsen kehitystä?

6.1 Toiminnan laadunarviointi

Ajatellen varaisovanhempi-toimintaa puitetekijöiden näkökulmasta voidaan miettiä ihmissuhteiden pysyvyyttä. Tavoitteena oli, että toiminta jatkuisi, mikä turvaisi myös pysyvän ihmissuhteen syntymisen varamummun ja lapsien välille. Projektin loputtua varamummu ja päiväkodin henkilökunta eivät sopineet seuraavaa vierailukertaa. Projektin yhteenvetoa käydessäni läpi päiväkodin johtajan kanssa kuudentena interventiona nosti hän esille kehittämisideana sen, että olisi ollut hyvä pitää yhteinen palautekeskustelu minun, varamummun ja henkilökunnan kanssa interventioiden jälkeen. Sillä keinoin olisi ehkä voitu projektia kehittää ja viedä eteenpäin niin, että toimintaa olisi ollut ehkä luontevaa jatkaa. Päivähoidon johtajan kanssa käyty yhteenveto seitsemäntenä interventiona toi kuitenkin esiin toteutetun projektin ajankohtaisuuden. Projektin osalta hänen mielestään ajankohta ei ollut ehkä paras. Hän koki, että projekti olisi sopinut hyvin osaksi InnoVasu -hanketta. InnoVasu -hanke on osa Innovatiivisten oppimisympäristöjen edistämishanketta 2017, jossa Kaustisen kunnan Pajalan päiväkotiki on mukana (Opetushallitus 2016, 4.).

Puitetekijöitä ajatellen tilat olivat toimivat, mutta toiminnan toteuttaminen pienryhmissä olisi varmasti toimivampaa, kuten yksi lastenhoitajista sekä päiväkodin johtaja antoi kehittämisideana. Tämän myös itse allekirjoitan, koska etenkin askartelut ja leikit olisi parempi toteuttaa pienryhmätoimintana. Tällä mahdollistettaisiin rauhallisempi ilmapiiri sekä luonnollisempi vuorovaikutus lapsen ja varamummun välillä. Lisäksi varamummulla jäisi tällöin enemmän aikaa kahden kesken lapsen kanssa, oli kyse sitten ohjaustilanteesta tai vain juttelusta.

Välillisiä tekijöitä ajatellen toiminnassa otettiin huomioon henkilöstön ja vanhempien kasvatusyhteistyö. Järjestettävästä toiminnasta tiedotettiin, lasten vanhemmilta pyydettiin lupa lapsen osallistumisesta toimintaan ja haastatteluun sekä vanhempia haastateltiin toteutettavasta toiminnasta. Vanhempien haastatteluista sai ymmärtää, että pidetään tärkeänä sitä, että lapsille kerrotaan perinteistä ja he pääsevät harjoittelemaan kädentaitoja. Haastattelussa olleiden vanhempien lapset olivat tekemisissä säännöllisesti

isovanhempiensa kanssa, mutta useamman isovanhemmat olivat vielä työelämässä. Tällöin isovanhemmat ovat hieman nuorempaa sukupolvea kuin toiminnassa mukana ollut varamummu, joka on 76-vuotias. Tällöin myös eletty elämä on varmasti ollut erilaista, jos on syntynyt 40-luvulla kuin 60-luvulla. Toimintaa järjestäessä henkilöstön kanssa toimiminen oli helppoa ja luontevaa. He ottivat minut ja varamummun lämpimästi vastaan päiväkodille. Päiväkodin johtajan kanssa yhteistyö toimi ja aikatauluista saatiin sovittua hyvin. Työyhteisössä oli tieto järjestettävästä toiminnasta päiväkodille saavuttaessa, ja he osallistuivat toimintaan ammattimaisesti mm. huolehtien lasten lupa-asioista sekä olemalla aktiivisesti mukana lasten ohjaustilanteissa.

Prosessitekijöitä ajatellen varamummun ja lasten välinen vuorovaikutus tuntui havaintojen mukaan luonteelta ja lapset kokivat varamummun helposti lähestyttäväksi. Varamummu ja lapset keskustelivat myös toiminnan ulkopuolisista asioista. Jo ensimmäisen varamummun vierailun aikana lapset pääsivät tutuksi varamummun kanssa ja seuraavalla kerralla lapset odottivat tutun varamummun tapaamista. Koska lapsiryhmä oli suuri, jäi lapsen ja varamummun kahdenkeskinen aika vähäiseksi. Innokkaimmat lapset jäivät juttelemaan vielä mummulle varsinaisen yhteisen toiminnan päätyttyäkin.

Ison lapsiryhmän vuoksi etenkin toisen ja kolmannen vierailun aikana ilmeni ryhmässä levottomuutta. Tällöin ryhmässä ei ollut niin montaa tuttua lastenhoitajaa mukana ohjaamassa toimintaa. Lisäksi kaksi lapsiryhmää oli yhdistynyt yhdellä vierailukerralla, mikä muutti lapsiryhmän dynamiikkaa, ja ehkä uudet leikkikaverit veivät varsinaisesta toiminnasta huomion.

Toiminta oli pyritty järjestämään lapsilähtöiseksi. Yhteistä hetkeä aloittaessa kerroin alkuun aina lyhyesti, mitä tuli tapahtumaan. Luettavaksi kirjaksi valittiin kirja, joka oli kirjoitettu lapsia ajatellen lyhyeen ja ytimekkääseen muotoon. Lukemista rytmitettiin niin, että lukemisen välillä voitiin keskustella luontevasti ja näin ylläpitää lasten mielenkiintoa yllä. Lukeminen ja keskustelu yritettiin pitää ajallisesti sen pituisena, että lapset jaksoivat keskittyä. Etenkin viimeisellä vierailulla lukutuokio ja keskusteluhetki lyhennettiin tietoisesti, koska lapsiryhmä alkoi vaikuttamaan levottomalta.

Askartelut oli suunniteltu niin, että 3-5-vuotiaat pystyivät toteuttamaan ne yksin tai aikuisen ohjauksessa. Etenkin käpylehmät ja korujen teko olivat lapsille mieluisia. Näissä askarteluissa vain luovuus oli rajana, miten askartelun halusi toteuttaa. Lapset pitivät selvästi siitä, että saivat käyttää omaa luovuuttaan ja lisäksi useimpia askarteluja pystyi hyödyntämään myöhemmissä leikeissä.

Vaikuttavuustekijöitä ajatellen toiminta tarjosi mielestäni lapsille myönteisiä kokemuksia, tuki lapsen kehitystä ja oppimista sekä saatu palaute toiminnasta oli positiivista. Lapset saivat askarrellessa onnistumisen kokemuksia sekä kuulivat mielenkiintoisia tarinoita vanhoista ajoista sekä perinteistä. Ihmeteltävää riitti, kun varamummu kertoi esim. kuinka ruoka saatiin pitkälti omasta maasta ja karjasta.

Lukemisella kehitetään lapsen kielenkehitystä ja lukuvalmiuksia. Vuorovaikutus varamummun kanssa tukee etenkin sosiaalista kehitystä ja empatiaa sekä mahdollistaa kulttuuriperinnön siirtymisen sukupolvelta toiselle. Sekä askarteluilla ja leikin avulla voidaan tukea lapsen motoriikan kehitystä ja koordinaatiokykyä.

6.2 Toiminta osana varhaiskasvatusta

Varaisovanhempi toiminnalla pyrin tavoittelemaan varhaiskasvatustilanteiden mukaisesti lapsen leikkiin, liikumiseen, taiteeseen ja kulttuuriperintöön perustuvaa monipuolista pedagogista toimintaa. Mielestäni toiminnan avulla pystyin toteuttamaan monipuolista pedagogista toimintaa tarjoamalla tutustumista suomalaisiin periteisiin niin lukemisen, jutustelun, askartelun ja leikin kautta. Toteutettu toiminta pyrittiin myös toteuttamaan lapsilähtöisesti ja mielestäni tässä onnistuttiin hyvin. Lapset jaksoivat pääsääntöisesti keskittyä kuuntelemaan luettua kirjaa, osallistuivat yhteisiin keskusteluihin aktiivisesti sekä olivat reippaasti mukana askarteluissa ja leikeissä.

Varaisovanhempitoiminnalla saadaan myös varhaiskasvatukseen lisää apukäsiä vastuun säilyessä kuitenkin henkilöstöllä. Toteutetussa toiminnassa pystyi tämän huomaamaan siten, että kun päiväkodin henkilökunta mietti jo seuraavaa vaihetta varaisovanhempitoiminnan jälkeen, pystyi varaisovanhempi olemaan vielä läsnä lapsille ilman rutiininomaisuutta. Henkilökunnan valmistellessa lapsia ulkoilemaan teki varamummu vielä loppuun askarteluja lasten kanssa ja pystyi ajan kanssa juttelemaan lapsille, kun ympäristö oli rauhoittunut.

Toimintaa voidaan muuttaa ja kehittää helposti, niin että se vastaa lasten tarpeita. Toimintaa voisivat suunnitella kasvattajat yhdessä varaisovanhemman kanssa niin, että toiminta vastaisi laadittuja varhaiskasvatussuunnitelmia. Toiminnan muokattavuus mahdollistaa sen, että toiminta voi olla toiminnallista tai pelkästään yhdessäoloa ja läsnäoloa varaisovanhemman kanssa.

6.3 Kehittämistarpeita

Kehitystarpeena olisi toiminnan muuttaminen pienryhmätoiminnaksi ainakin askartelujen ja leikkien osalta. Toiminta voitaisiin myös osittain toteuttaa vapaana toimintana, jolloin varamummu voisi olla paikalla esimerkiksi lasten leikkituokioiden aikana. Lapset pystyisivät halutessaan viettää aikaa haluamallaan tavalla varamummun kanssa esimerkiksi jutellen, lukien, leikkien tai askarrella. Tällöin tilanne olisi kiireettömämpi ja rauhallisempi sekä mahdolliselle jutustelulle ja yhdessäololle varamummun

kanssa jäisi enemmän aikaa. Toki toiminnan ei tarvitsisi toistaa samaa kaavaa joka kerta. Joskus yhdessäolo voisi olla vapaampaa, kun taas vuodenajan ja juhlapyhien mukaan voitaisiin enemmän suunnitella toiminnan sisältöä ja toteutusta perinteitä kunnioittaen. Syksyllä varamummun kanssa voitaisiin käydä marjametsässä, joulun alla askarrella itse joululahjoja askarrellen tai leipoen, keväälle tehdä kevätsiivousta yhdessä tai kesällä leikkiä pihalla perinteisiä pihaleikkejä. Mahdollisuuksia ja ideoita toiminnalle löytyy siis monia. Monenlaisen toiminnan kautta voitaisiin siirtää kulttuuriperintöä sukupolvelta toiselle, mutta myös oppia tärkeitä taitoja.

Käytännön projektin toteuttamisen kannalta kehittämistarpeita olisi varmasti selkeän ja realistisen aikataulun luominen. Mielestäni projektin aikana pääsin kokemaan sen, kuinka aikataulut voivat joko pitää tai olla pitämättä. Aikataulujen menettäminen voi käytännössä huonoimmillaan pilata koko projektin toteutuksen. Omassa projektissani riskinä olisi voinut olla, etten olisi saanut mukaan toimintaan ketään vapaaehtoista. Onnekseni tuttu mummu pelasti tilanteen aikataulujen muuttuessa ja tämän pilatessa alkuperäisen suunnitelmani.

Olin suunnitellut, että annan projektista yhteenvedon päiväkotiin, kun työ on valmis. En kuitenkaan ollut valmistautunut siihen, että toiminnallisten interventoiden jälkeen oltaisiin toiminnasta tehty yhteenve-toa varamummun ja mukana olleen henkilökunnan kanssa. Ajattelematta sen tarkemmin kuvittelin, että olisi mukava viedä valmis työ päiväkotiin, kun olisin kerännyt kaikki havainnot ja palautteet yhteen. Tällöin minulla olisi tieto siitä, mitä toiminnasta oli pidetty ja mitä olin havainnoinut. Jälkeenpäin ajateltuna olisi voinut pitää haastattelujen jälkeen vielä varamummun ja henkilökunnan yhteisen suunnittelupalaverin. Tätä tukevat myös aikaisemmin tehdyt tutkimukset. Yhteisessä yhteenvedossa olisi voinut itse toimia innoittajana ja ideoijana mahdolliselle tulevalle toiminnalla, jotta toimintaa olisi ollut helppo jatkaa.

6.4 Sosiaalialalla vaadittavan varhaiskasvatuksen osaamisen osoittaminen projektissa

Sosionomin kompetenssit voidaan jakaa kuuteen osaamisen osa-alueeseen. Niitä ovat eettinen osaaminen, asiakastyöosaaminen, sosiaalialan palvelujärjestelmäosaaminen, kriittinen ja osallistava yhteiskuntaosaaminen, tutkimuksellinen kehittämis- ja innovaatio-osaaminen sekä työyhteisö-, johtamis- ja yrittäjyysosaaminen. (Innokylä 2017a.) Varhaiskasvatukseen kohdistetut kompetenssit (TAULUKKO 1.) täydentävät yleisiä sosiaalialan kompetensseja (Innokylä 2017b).

TAULUKKO 1. Sosionomin osaamisen kompetenssit varhaiskasvatuksessa (Innokylä 2017b)

Eettinen osaaminen	<ul style="list-style-type: none"> • Lapsen oikeuksien mukaan toimiminen: Sosionomi edistää ja vahvistaa lasten osallisuutta, hyvinvointia, huolenpitoa ja suojelua • Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2016) ja arvoperustan mukaisesti toimiminen
Asiakastyöosaaminen	<ul style="list-style-type: none"> • Lapsen oppimisen suunnittelu, toteutus ja dokumentointi sekä hyvinvoinnin tukeminen laaja-alaisesti ja tavoitteellisesti, pedagogiikan painottaminen toiminnassa • Ryhmän ohjaustaidot ja varhaiskasvatuksen menetelmällisyys • Sosionomi tuntee työelämäläheisesti varhaiskasvatuksen asiakastyön • Leikin merkityksen ymmärtäminen ja lasten vertaissuhteiden tukeminen lapsen kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin lähteinä • Sosionomi osaa tukea lasta ja perhettä päivittäisissä kohtaamisissa • Perheiden ja muun kasvatusyhteisön yhteisöllisyyden vahvistaminen
Sosiaalialan palvelujärjestelmäosaaminen	<ul style="list-style-type: none"> • Sosionomi tuntee varhaiskasvatusta ja sen järjestämistä ohjaavat asiakirjat ja lainsäädännön sekä toimii niiden mukaan • Perheen ja huoltajien ohjaaminen tuen piiriin monialaisessa palvelujärjestelmässä • Sosiaalialan ja varhaiskasvatuksen asiantuntijana moniammatillisessa yhteistyössä toimiminen
Kriittinen ja osallistava yhteiskuntaosaaminen	<ul style="list-style-type: none"> • Lapsen ja vanhempien kuulluksi tuleminen ja osallisuuden edistäminen yhteisöissä • Lasten toimijuuden ja vertaissuhteiden tukeminen • Lasten kulttuurin ja yhteisön ominaispiirteiden käyttäminen toiminnassa • Sosionomi tekee yhteiskunnallista vaikuttamistyötä ja osallistuu varhaiskasvatuksen aluekehitystyöhön sekä vaikuttaa koulutusten kehittämiseen
Tutkimuksellinen kehittämis- ja innovaatio-osaaminen	<ul style="list-style-type: none"> • Sosionomi arvioi ja kehittää varhaiskasvatuksen pedagogista toimintaa ja varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria • Tutkimuksellisten menetelmien soveltaminen varhaiskasvatustyössä ja saatujen tuloksien hyödyntäminen käytäntöjen kehittämisessä
Työyhteisö-, johtamis- ja yrittäjyysosaaminen	<ul style="list-style-type: none"> • Kasvatusyhteisön pedagogisen toiminnan johtaminen • Vastuun ottaminen omasta ja kasvatusyhteisön työhyvinvoinnista

Eettinen osaamista ajatellen projektin kautta vahvistettiin lapsen osallisuutta vuorovaikutuksen ja toiminnan kautta yhdessä varamummun kanssa. Toiminta oli myös suunniteltu ottaen huomioon valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (Opetushallitus 2016, 15-21, 44), perustuen nimenomaan kulttuuriperinnön jakamiseen sekä lapsen kehityksen tukemiseen.

Asiakastyöosaaminen näkyi projektissa toiminnan suunnittelemisessa huomioiden lasten ikätason mukaisen kehityksen. Toiminnan toteutustavalla oli tarkoitus pitää lasten mielenkiintoa yllä ja tukea heidän luontaista aktiivisuuttaan. Tämän vuoksi lyhyet tarinat osoittautuivat oikeiksi valinnoiksi, samoin lasten

osallistaminen jutteluun tarinoiden aikana piti lasten mielenkiintoa yllä. Toiminnallisella osuudella pyrittiin vahvistamaan lasten kehitystä askartelun ja leikin kautta. Toiminta dokumentointiin havainnointin ja haastattelun avulla, jotta tuloksia voitaisiin jälkeempään tarkastella ja arvioida. Haastatteluihin otettiin mukaan myös perheen näkökulma, koska pidin tärkeänä kuulla myös vanhempien ajatuksia isovanhemmuuden ja perinteiden tärkeydestä lasten elämässä ja kasvatuksessa.

Sosiaalialan palvelujärjestelmäosaaminen näkyi työssä varhaiskasvatusta ohjaavien asiakirjojen ja lainsäädännön huomioimisessa projektin toteutuksessa. Toiminta oli vapaaehtoista ja vanhemmilta pyydettiin kirjallinen lupa lapsen osallistumisesta mukaan toimintaan sekä haastatteluun. Varamummu toimi projektissa vierailijana; hänelle ei annettu tietoja lapsista eikä hänellä ollut vastuuta lapsista, vaan päiväkodin hoitajat olivat mukana toiminnassa. Lasten henkilöllisyys ei myöskään tule ilmi haastatteluissa eikä kirjallisessa työssä.

Kriittinen ja osallistava yhteiskuntaosaaminen näkyi projektissa suomalaisen kulttuuriperinnön siirtämisenä sukupolvelta toiselle. Projektin toteuttamisessa hyödynnettiin kolmatta sektoria eli vapaaehtoistyötä. Varamummu kertoi perinteistä sekä opetti perinteisiä kädentaitoja lapsille. Projektin kautta mielestäni rohkaistiin kehittämään varhaiskasvatuksessa kolmannen sektorin hyödyntämistä toiminnassa sekä huomiomaan toiminnassa yhteisöllisyys. Parhaimmillaan varaisovanhempitoiminnasta hyötyvät niin lapset kuin varaisovanhemmat. Sosiaalinen vuorovaikutus, yhdessä tekeminen, itsensä tärkeäksi kokeminen ja uuden oppiminen ovat esimerkiksi näitä hyötyjä, joita toiminnan kautta saadaan.

Tutkimuksellinen kehittämis- ja innovaatio-osaaminen näkyy projektissa tavoitteellisena kehittämistyönä. Projektilla kokeiltiin varaisovanhempitoiminnan toteuttamista Kaustisen Pajalan päiväkodissa. Varaisovanhempitoiminnan kaltaista toimintaa toteuttaa Suomessa mm. Mannerheimin lastensuojeluliiton kylämummi ja -vaari -toiminta. Lisäksi tämän kaltaista ylisukupolvista toimintaa on tutkittu niin Suomessa kuin ulkomaillakin jo pidempään. Toiminnan muokattavuus mahdollistaa sen, että toiminta voidaan suunnitella tavoitteellisesti lasten pedagogista osaamista vahvistaen.

Työyhteisö-, johtamis- ja yrittäjyysosaaminen näkyi projektissa itse projektin suunnittelemisessa ja kehittämisessä. Projektissa toimin ns. projektinjohtajana, joka vastasi toiminnasta, sen toteutuksesta ja mahdollisesta kehittämisestä. Projektin läpi vieminen oli opettavaista. Se opetti ennen kaikkea yhteistyöstä, oman työn aikatauluttamisesta, varhaiskasvatuksen toimintamenetelmien kehittämisestä tutkitun tiedon avulla, lapsen kokonaisvaltaisesta hyvinvoinnista sekä varhaiskasvatuksen tavoitteellisesta pedagogisesta toiminnasta.

7 POHDINTAA PERINTEET TUTUKSI -PROJEKTISTA

Opinnäytetyön tavoite oli toteuttaa varaisovanhempi-toimintaa Kaustisen Pajalan päiväkodissa. Opinnäytetyön aihe heräsi mieleen jo opintojen alussa varhaiskasvatuksen harjoittelun myötä. Aihe tuntui mielenkiintoiselta, koska aiheesta käytännössä yhdistyi osa nykyistä ammattiani sekä tuleva ammattini. Olen toiminut sairaanhoitajana vanhuspuolella ja nyt tavoitteenani on valmistua sosionomiksi lastentarhanopettajan kelpoisuudella.

Tiesin alusta asti projektiin liittyvät haasteet: varaisovanhempien löytäminen mukaan toimintaan sekä aikataulu. Olin ennen projektin käynnistymistä jo kysellyt paikallisilta Martoilta heidän kiinnostustaan osallistua mukaan projektiin. Tuolloin Martat ilmaisivat kiinnostuksensa lähteä mukaan kanssani projektiin. Projekti ei kuitenkaan päässyt käynnistymään alustavien aikataulujen puitteissa, koska interventiot olisi pitänyt sijoittaa lähelle ajankohtaa, jolloin oli vauvani laskettuaika. Projektin siirtäminen myöhemmälle, keväältä syksylle, tarkoitti, etteivät Martat osannu luvata osallistumistaan vielä projektiin syksyllä. Martoilla oli itsellään useita projekteja tulossa, joten oli ymmärrettävää, etteivät he osanneet sanoa, pystyisivätkö osallistumaan. Sain kuitenkin pian varmuuden siitä, että ainakin yksi tuttu mummu olisi innokas osallistumaan mukaan projektiin syksyllä.

Vaikka aikataulut muuttuivat projektin alkupuolella perheenisäyksen vuoksi, pitivät kuitenkin aikataulut sovitusti syksyllä. Tein interventiot äitiyslomallani ja tarkoituksena oli pikku hiljaa kirjoitella opinnäytetyötäni äitiysvapaani ja hoitovapaan aikana, sen mitä vauva-arjessa mahdollisuuksia oli. En tarkoituksella tehnyt tiukkaan aikataulua opinnäytetyön kirjoittamiselle, koska halusin kuitenkin panostaa opinnäytetyöhön, mutta myös elää vauvan ehdoilla. Aikataulut opinnäytetyön kirjoittamisen suhteenkin pitivät mielestäni hyvin.

Interventioiden haasteiksi osoittautui lapsiryhmän suuri koko. Toiminta olisi ollut helpompi toteuttaa ainakin askartelujen ja leikkien suhteen pienryhmätoimintana. Askarteluissa lapset kuitenkin tarvitsevat riittävästi ohjausta. Interventioiden aiheet osoittautuivat lapsille mielenkiintoisiksi. Lapset olivat kiinnostuneita kuulemaan vanhoista ajoista ja perinteistä. Lisäksi suunnitellut askartelut olivat mieleisiä lapsille. Projektin kannalta oli olennaista myös havainnoida lasten ja varaisovanhemman vuorovaikutusta. Projektin aikana sai huomata, kuinka lapset ja varamummu tulivat nopeasti juttuun ja heidän toimintansa yhdessä oli luontevaa. Kahden eri sukupolven välisessä keskustelussa ja toimimisessa on jotain innostavaa. Havainnoinnin kautta huomasin, kuinka molemmilla osapuolilla oli toisilleen jotain annettavaa. Vanhoista ajoista ja perinteistä kerrottaessa ja jutellessa sai huomata, kuinka aihe puhututtaa helposti. Jutteluun osallistuivat niin lapset kuin henkilökuntakin. Esimerkiksi jouluperinteistä jutellessa lapset saivat huomata, että edelleen samat perinteet ovat tänä päivänäkin, vaikkakin lahjat ja lahjamäärät ovat

toista kuin ennen. Toisaalta aihe sai lapset huomaamaan sen, kuinka yksinkin lelu olisi ollut ennen vanhaan haaveiden täyttymys lapselle, kun joululahjaksi saattoi saada silloin vain omenan.

Projektista ehkä eniten jäi harmittamaan jälkeensä se, etten päässyt toteuttamaan projektia InnoVasu -hankkeen aikana. Projektini oli ajankohtainen InnoVasu -hanketta ajatellen. InnoVasu -hankkeen tavoitteena on toteuttaa päiväkodin aulassa älyaula, jonka tarkoituksena olisi toimia kohtaauspaikkana, jossa järjestetään mm. perinneparkkia, lasten vuorovaikutteisia kulttuurielämyksiä ja isovanhempien kutsuja. Älyaulalla pyrittäisiin lisäämään yhteisön hyvinvointia, tuomaan iloa ja innostusta sekä opettamaan uusia asioita digimuodossa, perinteistä ja kestävästä elämäntapaa kunnioittaen. Toivon kuitenkin, että toteutettu projekti voisi tuoda hankkeeseen innostusta ja ideoita nimenomaan esimerkiksi perinneparkin toteuttamiseen.

Projektin myötä tekemäni havainnot ja lähteiden kautta keräämäni tieto avasi sukupolvien välisen vuorovaikutuksen tärkeyttä uudessa valossa. Projektini yksi tavoitteista oli siirtää varaisovanhemmuuden kautta perintöjä sukupolvelta toiselle. Tässä varaisovanhempi toiminta toimii hyvin. En kuitenkaan osannut ajatella kaikkea sitä muuta, mitä lapsille voidaan antaa ylisukupolvisen vuorovaikutuksen kautta varhaiskasvatuksessa. Ikäihmisen aito läsnäolo ja kuunteleminen, kiireettömyys, elämänviisaus ja lapsia kannustava asenne on tärkeää, etenkin tänä päivänä, kun lasten ja nuorten hyvinvoinnit herättävät huolta ja lasten mielenterveysongelmat ovat yleistyneet. Käytösongelmaisten lasten hyvinvointia voidaan tukea edistämällä heidän sosioemotionaalista kyvykkyyttä ja vähentämällä lasten käytöksen ja tunne-elämän ongelmia. Esimerkiksi *The Incredible Years* (Ihmeelliset vuodet) -menetelmän tavoitteena on pyrkiä edistämään näitä asioita lasten myönteisillä kasvatustekniikoilla, auttamalla kasvattajia tukemaan myönteisesti lasta sekä parantamaan lasten ja aikuisten välistä vuorovaikutusta. (Borg 2015, 22.) Näen, että varaisovanhempi-toiminnalla olisi myös näihin tavoitteisiin paljon annettavaa. Lisäksi kolmannen sektorin eli vapaaehtoistyön hyödyntäminen tuotettujen palveluiden tueksi on liian vähän käytössä varhaiskasvatuksessa. Varaisovanhempi-toiminnan vaikutusta pidemmällä aikavälillä lapsen itsetuntoon sekä sosiaalisen ja emotionaalisen kehitykseen olisi mielenkiintoista tutkia.

LÄHTEET

- Aaltola, J. & Valli, R. 2010. Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Helsinki: WS Bookwell.
- Aaltonen R., Lehtinen T., Leppänen K., Peltonen T., Tarvo M-T., Tuunainen P. & Viherä-Toivonen A. 2008. Havainnointi ja pedagoginen tuki 3-5-vuotiaiden lasten varhaiskasvatuksessa. Helsingin kaupungin sosiaalivirasto. Oppaita ja työkirjoja 2008:3. Saatavissa: http://www.socca.fi/files/486/Havainnointi_pedagoginen_tuki_varhaiskasvatuksessa_2008.pdf. Viitattu 1.10.2018.
- Borg, A-M. 2015. Lasten mielenterveyden edistäminen ja mielenterveyden häiriöiden ehkäisy. Näytön perustuvien menetelmien kartoitus. Sosiaali- ja terveysministeriö: Helsinki. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-3603-4> . Viitattu 1.10.2018.
- Eskola, J. & Vastamäki, J. 2001. Teemahaastattelu: Opit ja opetukset. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Metodien valinta ja aineiston keruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-Kustannus, 24–42.
- Fågel, S., Rotkirch, A. & Söderling, I. (toim.) 2010. Farkkumummoja ja pehmovaareja – uusia ikkunoita isovanhemmuuteen. Väestöliitto. Helsinki.
- Herlin, E. 2018. Päiväkodissa vierailevan kylävaarin merkitys lapselle. Helsingin yliopisto. Kasvatustiede. Pro gradu -tutkielma.
- Hohental-Antin, L. 2009. Muistot näkyviksi – muistelutyön menetelmiä ja merkityksiä. PS-Kustannus. Jyväskylä.
- Hujala, E. & Fonsén E. 2016. Varhaiskasvatuksen laadunarviointi ja pedagoginen kehittäminen. Artikkelikeli 23. Teoksessa E. Hujala & L. Turja (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. PS-kustannus. Jyväskylä. 314_329.
- Innokylä, 2017a. Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen kompetenssit. Saatavissa: <https://www.innokyla.fi/documents/1167850/5e8f1ef1-7a5b-4dfb-a629-0ea09dbfe904>. Viitattu 1.10.2018.
- Innokylä, 2017b. Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen varhaiskasvatuksen kompetenssit. Saatavissa: <https://www.innokyla.fi/documents/1167850/7b605176-cddd-4bab-b0e4-3b99865d2fa2>. Viitattu 1.10.2019.
- Karjalainen, T. 2011. Kuin silloin ennen. Lasten elämää Rudolf Koivun kuvittamana. Minerva. Saarijärvi.
- Karvonen, P. 2002. Hyppää pois! Lapsen motorikan arviointi ja kehittäminen. Kustannusosakeyhtiö Tammi. Helsinki.
- Kinnunen S., 2014. Isovanhemmuuden aika. Kirjapaja: Helsinki.
- Larkin, E. & Newman, S. 2001. Benefits of intergenerational staffing in preschool. Educational Gerontology, Vuosikerta 27, Numero 5, 373-385.
- Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2007. Sukupolvet lapsuuden tukena. Opas kylämummi- ja vaari -toiminnan käynnistämiseen. KA Järvenpää Oy.
- MLL, Mannerheimin lastensuojeluliitto 2018. Vanhempainnetti: Kylämummit ja –vaarit. Saatavissa: <http://www.mll.fi/vanhempainnetti/kylamummit/>. Viitattu 1.10.2018.
- MLL, Mannerheimin lastensuojeluliitto 2017. Vanhempainnetti: Lapsen kasvu ja kehitys. Saatavissa: http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tietokulma/kasvu_ja_kehitys/. Viitattu: 1.10.2018.
- Mannerheimin lastensuojeluliitto 2017. Koko Suomi leikkii -hanke tuotti 321 Terhokerhoa ja valtakunnallisen leikkipäivän. Tiedote 27.4.2017. <https://www.mll.fi/tiedotteet/koko-suomi-leikkii-hanke-tuotti-321-terhokerhoa-ja-valtakunnallisen-leikkipäivan/>. Viitattu 1.10.2018.
- OAJ & varhaiskasvatus 2017. Kartta ja laki suunnannäyttäjiksi. Teksti R. Semi & kuvitus S. Pakkala
- OAJ 2018. Varhaiskasvatuslain keskeiset uudistukset. Diapaketti syyskuu 2018. Saatavissa: <https://www.oaj.fi/cs/oaj/varhaiskasvatuslaki>. Viitattu 1.10.2018.
- Ojanen, T., Ritmala, M., Sivén, T., Vihunen, R. & Vilén, M. 2011. Lapsen aika. Helsinki: WSOYpro Oy.

- Opetushallitus 2016. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016. Määräykset ja ohjeet 2016:17. Tampere: Juvenes Print - Suomen Yliopistopaino Oy.
- Opetushallitus 2017. Innovatiivisten oppimisympäristöjen edistämishankkeet 2017 pähkinänkuoressa. Saatavissa: https://www.oph.fi/download/184794_oy-hankkeet_2017_pahkinankuoressa.pdf. Viitattu 1.10.2018.
- Parrila, S. & Fonsén, E. 2016. Varhaiskasvatuksen pedagoginen johtajuus. Käsikirja käytännön työhön. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Pulkkinen, L. 2002. Mukavaa yhdessä. Sosiaalinen alkupääoma ja lapsen sosiaalinen kehitys. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Rissanen N. & Piironen S., 2012. Varamummotyön kehittäminen Kuopioon lasten ja perheiden parhaaksi. Savonia-ammattikorkeakoulu, sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö.
- Ruoppila, I., Kotilainen, R. & Vasikkaniemi, T. 1999. Lasten ja ikäihmisten vuorovaikutuksen vaikutukset 4_6-vuotiaiden lasten ikäasenteisiin ja kehitykseen sekä ikäihmisten kokemaan toimintakykyyn. Teoksessa I. Ruoppila, E. Hujala, K. Karila, J. Kinos, P. Niiranen & M. Ojala, (toim.) Varhaiskasvatuksen tutkimusmenetelmä. Jyväskylä: Gummerus, 370-371.
- Sosiaali- ja terveysministeriö. 2004. Lasten neuvola lapsiperheiden tukena. Opas työntekijöille. Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita 2004:14. Edita Prima Oy. Helsinki.
- Suomi, A. 2003. Sukupolvi- ja perhetyö. Teoksessa M. Marin & S. Hakonen (toim.) Seniori- ja vanhustyö arjen kulttuurissa. Jyväskylä: PS-kustannus, 179–180.
- Ukkonen-Mikkola, T. 2011. Sukupolvien kohtaamisia lasten ja vanhusten yhteisessä palvelukeskuksessa. Tampereen yliopisto, kasvatustieteiden yksikkö. Akateeminen väitöskirja.
- Varhaiskasvatuslaki 540/2018. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540>. Viitattu 1.10.2018.

Tervehdys!

Olen sosionomiopiskelija Paula Hautala ja olen tekemässä opinnäytetyötä yhteistyössä Pajalan päiväkodin kanssa. Opinnäytetyöni myötä päiväkodissa tulisi vierailemaan varaisovanhempia. Varaisovanhemmat tulisivat yhdessä leikkimään ja askartelemaan lasten kanssa. Toiminnan tavoitteena on löytää uusia tapoja lisätä sukupolvien välistä vuorovaikutusta ja mahdollistaa perinteiden siirtyminen sukupolvelta toiselle. Sukupolvien kohtaaminen rikastuttaa sekä lapsen että aikuisen elämää.

Varaisovanhempi kokeilujakson jälkeen on tarkoitus sattuman varaisesti haastatella muutamia lapsia, vanhempia, varamummuja- ja vaareja sekä päiväkodin henkilökuntaa liittyen heidän kokemuksistaan järjestetystä toiminnasta. Alla liitteenä lupa-lappu; saako lapsi osallistua toimintaan ja saako häntä haastatella toimintaan liittyen. Lupa-lapun saa palauttaa päiväkodille lapsen oman ryhmän hoitajille. Toivottavasti toiminnasta jää ihania kokemuksia ja oppeja lapsellenne. Puhumattakaan siitä mitä lapset antavat vapaaehtoisille varaisovanhemmille: naurua varmasti monen vuoden edestä!

Kiitos yhteistyöstä!

Ystävällisin terveisin

Paula Hautala, sosionomiopiskelija

_____ (lapsen nimi) saa osallistua yhteiseen toimintaan varaisovanhempien kanssa: KYLLÄ   EI

Lasta saa haastatella liittyen varaisovanhemmat-toimintaan: KYLLÄ   EI

Huoltajan allekirjoitus _____

Aika ja paikka _____

Interventio	1. interven- tio	2.-4. interventiot	5. interventio
Aika ja paikka	Kevät-syky 2017 Martta-seura, Kaustinen	Syky 2017, Pajalan päivä- koti, Kaustinen	Syky 2017, Pa- jalan päiväkot, Kaustinen
Suunnitelma	Opinnäytetyön aiheen esittely. Toiminnan ta- voitteista kerto- minen. Vapaaehtoisten löytäminen mu- kaan vara- mummu ja -vaa- ritoimintaan toi- mintaan. Toi- minnan suunnit- telu yhteistyössä päiväkodin hen- kilökunnan sekä vapaaehtoisten varaisovanhem- pien kanssa.	Toiminnan to- teutus suunnitel- man mukaisesti.	Haastattelut.

Kysymykset lapsille:

- 1) Onko sinulla omia isovanhempia? Jos on, mitä isovanhemmat mitä kertoneet sinulle omasta lapsuudestaan?
- 2) Mikä on ollut parasta varaisovanhemman kanssa toimiessa? Miksi?
- 3) Mitä olette tehneet yhdessä varaisovanhemman kanssa?
- 4) Mikä asia on jäänyt parhaiten mieleen?
- 5) Miltä varaisovanhemman vierailut ovat tuntuneet?
- 6) Mitä olisi kiva tehdä varaisovanhemman kanssa jatkossa?

Kysymykset varaisovanhemmille, päivähoiton ryhmän henkilöstölle ja vanhemmille:

- 1) Kuinka tärkeäksi koet perinteiden siirtymisen sukupolvelta toiselle?
- 2) Mitä tykkäsit varaisvanhempi-toiminnasta ja perinteiden viemistä eteenpäin sitä kautta?
- 3) Millaisena näet toiminnan lasten kannalta?
- 4) Miten toimintaa tulisi kehittää toiminnan ja yhteistyön jatkamista ajatellen?
- 5) Mitä varaisovanhempi toiminnan jatkuminen tarjoaisi päiväkodille?

Ensimmäinen interventio

Ennen varsinaisen projektin aloittamista, olin tehnyt pohjatyötä koskien varaisovanhemmuutta ja vapaaehtoistyötä. Muistan esittäessäni ideani toteutettavasta projektista, kysyttiin minulta; mitä jos et löydä toimintaan mukaan vapaaehtoista varaisovanhempaa? Tästä viisastuneena otin yhteyttä Kaustisen Martta-yhdistykseen, josta minut ystävällisesti kutsuttiin osallistumaan syyskokoukseen Syyskuussa 2016. Tuolla pääsin esittämään ajatustani toteutettavasta varaisovanhemmat-toiminnasta päiväkodissa. Ajatus sai ihan myönteisen vastaanoton ja minulle annettiin Martoista yhteyshenkilö, johon saisin olla yhteyksissä, kun saisin vietyä projektia eteenpäin lupa-asioiden suhteen. Pidimme puolin ja toisin yhteyttä yhteyshenkilön kanssa aika välein. Keskustelimme ideoista liittyen projektin toteutukseen sekä informoin, missä vaiheessa lupa-asiat olivat. Kun projektisuunnitelma oli valmis toteutettavaksi keväällä 2017, syntyi haasteeksi löytää ajankohta, joka sopisi minulle, varaisovanhempi-ehdokkailla ja päiväkodin henkilökunnalle. Alkuperäinen suunnitelma oli toteuttaa projekti keväällä 2017, mutta lopulta toteuttaminen jouduttiin siirtämään syksyille 2017. Elokuussa 2017 sovimme päiväkodin johtajan kanssa päivämäärät, jolloin projektin varsinainen toiminta tultaisiin toteuttamaan lapsiryhmässä. Saman käynnin yhteydessä jätin päiväkodin johtajalle myös saatekirjeet lasten vanhempia varten. Saatekirjeen lopussa pyydettiin vielä lupa vanhemmilta siihen, että lapsi saa osallistua toteutettaviin varamummun vierailuihin ja siihen liittyvään toimintaan sekä mahdolliseen haastatteluun. Päiväkodin henkilökunta lupasi kerätä lupalaput takaisin ja huolehtia, että vierailuihin ja haastatteluihin osallistuvilla lapsilla on luvat. Varaisovanhempaa valitessani, mietin varaisovanhemman sopivuutta lasten kanssa toimimiseen sekä innostusta tämän tyyppiseen vapaaehtoistyöhön. Varaisovanhemmaksi lopulta valitsin itselleni tutun mummun. Päädyin häneen, koska hänellä on innokkuutta ja taitoja kädentaitoihin sekä hän on sosiaalinen, pirteä ja avoin. Tiesin myös hänen toimineen aikoinaan jonkin aikaa perhepäivähoitajana, joten lasten kanssa toimiminen oli tuttua. Lisäksi valintaan vaikutti helppous asettaa yhteiset aikataulut. Lisäksi päädyin lopulta ottamaan mukaan projektiin vain yhden varamummun, koska jo projektin alussa aikataulujen sopimisessa oli hankaluutta. Martoista oli myös kerrottu 2017 vuoden olevan työntäyteinen, kun oli juhluvuosi Kaustisen kansanmusiikki juhilla sekä Suomi 100 vuotta.

Varamummun kanssa pidimme yhteyttä ja ideoimme yhdessä tulevia vierailuja varten Kaustisen Pajalan päiväkodissa. Ideoiden lähtökohtana oli päästä tekemään yhdessä jotain, mitä lapset ovat tehneet ennen vanhaan. Tärkeänä osana vierailua oli myös kertominen vanhoista perinteistä, varamummun kertomat lapsuuden ja nuoruuden tarinat sekä keskustelu lapsien ja varamummun välillä. Löysin kirjan, joka tuki ideoitamme ja kertoi juuri vanhoista perinteistä. Päätin, että tulisin lukemaan kirjasta kappaleita ja sen

avulla herättämään kuulijoiden mielikuvia vanhanajan lapsuudesta. Tämä tulisi myös tukemaan yhteistä keskustelua varamummun kanssa.

Toinen interventio

Toinen interventio oli 13.10.2017, jolloin toteutettiin ensimmäinen varsinainen varamummun vierailu päiväkodilla. Lapset, noin 20 lasta, kokoontuivat tapansa mukaan aamupiiriin. Ryhmän lastenhoitaja kertoi lyhyesti saapuneista vieraista ja siirsi puheen vuoron minulle. Esittelin itseni ja varamummun heille ja kerroin mitä tuleva yhteinen tuokiomme tulisi pitämään sisällään. Aloitimme yhteisen tuokiomme lukemalla heille Tuula Karjalaisen *Kuin silloin ennen*-kirjasta vanhan ajan elämästä, lapsuudesta ja leikeistä. (Karjalainen 2011, 26-39.) Tauotin lukemista välillä, jolloin annoin varamummulle mahdollisuuden muistella ja kertoa omasta lapsuudestaan lapsille. Kirjasta löytyi myös hyviä herätteleviä kysymyksiä (Karjalainen 2011, 62-63.), joihin varamummu ja lapset pääsivät vastailemaan vastavuoroisesti. Lapset olivat innostuneita vastaamaan kysymyksiin, mutta kuuntelivat tarkkaavaisesti myös, mitä varamummu vastasi ja kertoi. Oli hienoa nähdä lasten aito kiinnostus siitä, millaista lapsuus oli ennen. Olihan lapsista jännää miettiä, kuinka esimerkiksi ruoka saatiin pöytään omalta maatilalta. Maito saatiin omista lehmistä lypsämällä, vilja kaadettiin pellostä ja siitä taas saatiin jauhoja, kun se käytettiin myllyllä. Ihmetystä herätti myös se, missä ruoka säilytettiin, kun ei ollut jääkaappeja.

Lukemisen ja jutustelun jälkeen lapset pääsivät tekemään käpylehmiä ja halutessaan vuorollaan harjoittelemaan virkkausta yhdessä varamummun kanssa. Perinteisen käpylehmän teossa lapset pääsivät tökkimään käpyyn tikkuja tehden kävyille neljä jalkaa ja sarvet. Tämän jälkeen he saivat leikkiä käpylehmillään. Virkkaus taas tapahtui isolla virkkuuneulalla tai sormin. Lapset virkkasivat matonkudetta pitkäksi naruksi, jota lapset voisivat käyttää esimerkiksi hyppynaruna tai hevosen loimina leikeissä.

Käpylehmien teko onnistui kaikilta lapsilta hienosti, kun he oivalsivat ajatuksen. Ei ollut niin tarkkaa, miten tikut laitettiin, kunhan jokainen pääsi tekemään oman otuksensa. Käpylehmien lisäksi syntyi nimittäin myös pieniä käpypeikkoja luovien lapsien tekemänä. Lapset leikkivät käpylehmillään, välillä poistaen tikkuja kävyistä ja laittaen niitä uudelleen. Jokaiselle lapselle oli uutta tehdä käpylehmiä.

Virkkauskin onnistui hienosti kaikilta, jotka sitä halusivat päästä kokeilemaan. Lapset oppivat varsinkin sormivirkkauksen nopeasti varamummun ohjauksessa ja hyvin sinnikkäästi jaksoivat pitkää narua tehdä. Lapset olivat innoissaan tekemisistä ja keskittyivät hyvin töihinsä.

Lasten ja varamummun välinen vuorovaikutus oli luontevaa ja työn ohessa jutustelua käytiin ahkerasti. Hauskaa oli ettei osa lapsista olisi malttanut lopettaa jutustelua varamummun kanssa. Tämä antoi kuitenkin positiivisen mielen tulevia interventioita ajatellen, että olimme varmasti tervetulleita myös uudemman kerran.

Kolmas interventio

Kolmas interventio eli varamummun kanssa vierailu päiväkodilla toteutettiin syyslomalla 20.10.2017. Syysloma näkyi lapsiryhmässä niin, että nyt lapsiryhmä oli koottu kahdesta eli lapsiryhmästä osan lapsista ollessa syyslomalla. Lapsimäärä oli kuitenkin ryhmässä sama eli hieman vajaa 20, kun lapsia tuli mukaan vielä kesken toiminnan. Lisäksi lapsiryhmän työntekijätkin olivat hieman muuttuneet tälle viikolle. Toiminta päästiin kuitenkin toteuttamaan aivan suunnitellusti syysloman tuomista muutoksista huolimatta. Muutokset näkyivät kuitenkin ryhmässä heti levottomuutena. Lapset eivät jaksaneet keskittyä ja ryhmässä oli koko ajan pieni hälinä päällä.

Tuokio aloitettiin taas lukemalla vanhan ajan lapsuudesta ja leikeistä, joita silloin leikittiin (Karjalainen 2011, 40-49.) Lukemista tauotettiin taas niin, että varamummu sai kertoa omasta lapsuudestaan sen mukaan mitä luettu tarina toi mieleen. Jutustelun aikana saimme todeta, että osa vanhan ajan leikeistä olivat aivan samoja leikkejä, joita tänäkin päivänä lapset leikkivät mm. kotileikkejä, piilosta, pallopelejä. Varamummun lapsuudesta saadessamme kuulla, saimme kuitenkin todeta, että tuohon aikaan lapset osallistuivat paljon kodinaskareisiin ja maatilanhoitoon. Lisäksi varamummun lapsuudesta puuttuivat kaikki elektroniikka, jota tänä päivänä on käytössä. Ei ollut televisiota, josta katsella lastenohjelmia. Puhumattakaan siitä ettei ollut tietokoneita ja pelikoneita.

Juttelu tuokion jälkeen lapset pääsivät luomaan itselleen omia leikkivälineitä. He pääsivät värittämään paperinalleille vaatteita sekä vuorollaan muutama kerrallaan pääsi varamummun oppiin tekemään koruja. Koska ryhmässä oli nyt uusia lapsia, pääsivät he kokeilemaan vielä myös käpylehmien tekoa halutessaan.

Olin askarrellut valmiiksi tyttö ja poika nallet, joille lapset pääsivät värittämään vaatteita. Vaatteet oli tulostettu paperiarkeille, josta lapsi sai itse valita minkä vaateen haluaisi värittää. Sen mukaan aikuinen leikkasi vaateen lapselle paperiarkista. Lapsi sai värittää vaateen ihan oman mielensä mukaan. Kun lapsi oli saanut väritettyä vaateen, hän pääsi kokeilemaan sitä nallelle. Korut taas tultiin tekemään pujottamalla typpäpäisellä neulalla helmiä lankaan.

Nallet saivat puettavakseen mitä värikkäimpiä ja ihanimpia vaatteita. Paperinallet jäivätkin päiväkotiin ilahduttamaan lapsia ja lapset saavat jatkossa värittää nalleille uusia vaatteita. Lapsethan olivat innokkaasti menossa varamummun kanssa tekemään koruja, mutta osa joutui odottelemaan vuoroaan varamummun tehdessä koruja 4 lapsen kanssa kerralla. Varamummun valmistellessa neulan ja langan valmiiksi oivalsivat lapset nopeasti korujen teon. Kun lankaan oli riittävän pitkästi lapset saaneet laitettua helmiä, sidottiin ne lapsille koruiksi.

Mukava oli nähdä varamummun suosio ja se, kuinka luontevasti yhteistyö lasten ja varamummun välillä toimi. Lapset ujostelematta pyysivät varamummulta apua ja ohjausta. Lisäksi juttua lasten ja varamummun välillä riitti muustakin kuin askarteluun liittyvistä asioista.

Neljäs interventio

Neljäs interventio pidettiin Suomen 100-vuotisen itsenäisyyspäivän alla. Varamummun vierailulla aiheenamme oli tietenkin itsenäisyyspäivä sekä jouluku. Luimme jälleen vanhan ajan itsenäisyyspäivän sekä joulun vietosta (Karjalainen 2011, 12-15, 56-60). Väliin varamummu sai kertoa omia lapsuuden muistojaan itsenäisyyspäivän ja joulun vietosta. Itsenäisyyspäivää varamummu kertoo, ettei vietetty kuten nykypäivänä. Sodasta oli niin vähän aikaa vielä ja mummu kertoi veljensäkin olleen sodassa. Lapset saivat huomata vanhan ajan joulussa olleen toki jotakin samaa kuin nykypäivän joulussakin, mutta paljon oli muuttunut. Varamummu kertoi joulupukin käyneen silloinkin. Hän kertoi yleisin joululahjan olleen kuitenkin vain omena tai appelsiini. Vastakohtana näille vanhan ajan lahjoille jokainen paikalla ollut lapsi sai kertoa oman joululahja toiveensa. Joulupöydän antimetkaan eivät olleet ennen niin runsaat kuin tänä päivänä on totuttu. Tässä vaiheessa myös lastenhoitajat innostuivat kertomaan omia muistoja lapsuuden joulupöydän herkuista. Osan perinneruuista voitiin huomata siirtyneen sukupolvelta toiselle aivan tähän päivään saakka.

Jutusteluhetken jälkeen askartelimme lippunauhaa, jotka perinteisesti ovat koristaneet suomalaisia joulukuusia. Lippunauha-askartelu valittiin askarteluksi sen mukaan, että sen pystyy tekemään 3-5-vuotias joko ohjatusti tai itsenäisesti. Liput oli valmiiksi leikattu oikeaan kokoonsa sekä taiteltu oikeaan malliinsa liimausta varten. Lasten tehtävät oli piirtää valkoiselle lippupohjalle siniset ristit sekä liimata lippu naruun. Osaan lipuista piirrettiin ristin ääriviivat valmiiksi hahmottamisen avuksi. Aikaisemmin varamummun kanssa aikaa viettäneet lapset hakeutuivat mummun kanssa askartelemaan lippunauhoja. Lapsia lippunauhojen teossa ohjasivat varamummun lisäksi toki paikalla olleet lastenhoitajat ja minä. Osa lapsista eivät jaksaneet keskittyä lippunauhojen tekoon kunnolla, joten osa lapsista siirtyi pikku hiljaa jo

ulos ulkoilemaan. Lapset, jotka askartelivat varamummun kanssa, viihtyivät hyvin askartelujen parissa pitkään. Liekö tähän syynä jatkuva varamummun läsnäolo, kannustava ote ja innostus. Juttua riitti näillä lapsilla ja varamummulla sekä yhdessä olo oli jo tuttavallinen.

Vierailun aikana yleistunnelma oli melko levoton. Lapsiryhmässä oli tällä kertaa uusia lastenhoitajia, vakituisten hoitajien ollessa pois. Tuttujen lastenhoitajien puuttuminen ryhmästä varmasti vaikutti myös lasten käyttäytymiseen ja tuokion ajaksi lapsia ei saatu rauhoitettua riittävästi.

Viides interventio

Viidentenä interventiona oli toiminnassa mukana olleiden haastattelu; päiväkodinhenkilökunnan, vanhempien ja varaisovanhemman sekä lapsien. Haastattelin ensin vanhempia sattuman varaisesti sen mukaan, miten he sattuiivat tuomaan lapsensa päiväkodille. Vanhempien haastatteluun valikoitui mukaan kaksi vanhempaa sekä sattumalta yksi lapsen isoäiti. Lisäksi haastattelin kahta toiminnassa mukana olutta päiväkodin työntekijää sekä toki varamummaa.

”Kuinka tärkeäksi koet perinteiden siirtymisen sukupolvelta toiselle?” kysymykseen vastaus oli yhtenäinen, koska jokainen piti perinteiden siirtymistä sukupolvelta toiselle tärkeänä. Etenkin työntekijät nostivat tärkeäksi sen, että perinteiden tulisi säilyä, vaikka muutoksia tulisikin päiväkodin toimintaan.

”On tärkeää. Ne on osa kulttuuria: uskonto, tavat ja tottumukset. Suomi on kristitty kansa ja juhlat ovat kristillisiä. Ei ole tarkoitus tyrkyttää uskontoa, vaan kertoa niiden olevan osa kulttuuria.”

Lastenhoitaja

”Mitä tykkäsit varaisovanhempi-toiminnasta ja perinteiden viemisestä eteenpäin sitä kautta?” kysymykseen vastaukset olivat myönteisiä. Molempien työntekijöiden mielestä lasten on tärkeää kuulla, millaista ennen on ollut. Lisäksi työntekijät pitivät toimintaa hyvänä, koska kaikilla lapsilla ei välttämättä ole isovanhempia. Tällainen toiminta mahdollistaisi lapselle edes mahdollisuuden varaisovanhempaan ja hänen kauttaan perinteisiin tutustumisen. Vanhemmat ja isoäiti kertoivat lasten isovanhempien asuvan lähellä ja olevan tekemisissä lastenlasten kanssa. Osa isovanhemmista on kuitenkin vielä työelämässä, joka verottaa yhteisen ajan viettämistä lastenlasten kanssa. Lisäksi he kertoivat perheissään olevan perinteitä ja isovanhempien kertoneen jonkin verran lapsuudestaan. Perinteiden kerrottiin siirtyvän isovanhemmilta lapsenlapsille myös kädentaitojen kautta esim. leipomalla yhdessä. Yksi vanhempi nosti esille, että on kivaa, kun lapset oppivat kädentaitoja päiväkodissa tämän toiminnan kautta

”Meillä on maatila ja lapset pääsevät osallistumaan maatilan töihin. He ovat päässeet muun muassa lypsämään ja olleet mukana lehmää poittamassa.”

Päiväkotilaisen oma mummu

Varamummu kertoo mielellään osallistuneensa mukaan toimintaan ja pitää tärkeänä kädentaitojen siirtymistä sukupolvelta toiselle. Lisäksi varamummun kanssa oli puhetta lisääntyneen tietotekniikan vievän paljon aikaa lapselta nykyään, jolloin lapsen luovuuden käyttäminen ja käsillä tekeminen jää vähemmälle.

”Millaisena näet toiminnan lasten kannalta?” kysymykseen sekä vanhempi, työntekijä ja varamummu vastasi mainitsemalla kädentaitojen oppimisen. Lisäksi toinen työntekijä piti tärkeänä, että juuri se vanhus on kertomassa asioita lapsille. Lisäksi toiminnan nähtiin tarjoavan lapsille mielekästä tekemistä.

”Miten toimintaa tulisi kehittää toiminnan ja yhteistyön jatkamista ajatellen?” kysymykseen oli vanhempien ja varamummun vaikeampi vastata. Työntekijä oli selvästi mielissään järjestetystä toiminnasta, mutta ei halua, että päiväkodista joudutaan lähteä kerjäämään järjestettävää toimintaa. Hänen mielestään erilaisille toiminnoille saisi olla enemmän tarjontaa päiväkodin ulkopuolelta. Toinen työntekijä koki, että itse toimintaa voisi kehittää niin, että toiminta tapahtuisi pienryhmissä, joka mahdollistaisi enemmän yhteistä aikaa sekä tekisi tilanteesta tuttavallisempaa.

”Mitä varaisovanhempi toiminnan jatkuminen tarjoaisi päiväkodille?” kysymykseen vastattiin, että toiminnan kautta lapset oppivat perinteitä ja kädentaitoja. Toiminta toisi vaihtelua päiväkodin arkeen sekä tarjoaisi lapsille mielekästä tekemistä. Toiminnan kautta uskottiin myös lasten oppivan kunnioittamaan vanhempia ihmisiä.

Lopuksi haastattelin lasta. Lastenhoitaja osoitti minulle kolme lasta, joilla oli lupa osallistua haastatteluun ja jotka olivat osallistuneen järjestettyyn toimintaan useammin kuin kerran. Pyysin lapset sivuun ja istuimme yhdessä pöydän ääreen haastattelua varten. Ennen haastattelua vielä kysyin jokaiselta lapselta vielä henkilökohtaisesti, saisinko haastatella heitä. Näistä lapsista jokainen osallistui mielellään haastatteluun.

”Onko sinulla omia isovanhempia? Jos on, niin mitä isovanhemmat ovat kertoneet sinulle omasta lapsuudestaan?” kysymykseen vastaukset olivat kaikkien lapsien kohdalta sama. Lapset kertoivat heillä olevan isovanhempia. Isovanhemmat eivät ole kuulemma kertoneet heille omasta lapsuudestaan.

”Mikä on ollut parasta varamummun kanssa toimiessa? Miksi?” Kaksi lapsista mainitsi askartelun olleen mukavaa. Yhtä lapsista ujostutti tässä vaiheessa ja hän ei halunnut vastata kysymykseen.

”Kaikki ollut mukavaa. Mukavaa, kun askarreltu ja kaikkia.”

Lapsi 4v.

”Mitä olette tehneet yhdessä varamummun kanssa?” kysymyksen kohdalla kahta lasta jo hieman ujosuttu. Yksi lapsista kuitenkin vastasi kysymykseen reippaasti seuraavalla tavalla:

”Lippuja askarreltiin. Laitoin ne lamppuun.”

Lapsi 4v.

Koska muutamaa lasta nyt ujosuttu, jouduin hieman muuttamaan viimeisten kysymysten muotoja, jotta lasten olisi helpompaa vastata minulle. Kysyin vielä ”Miltä varamummun vierailut ovat tuntuneet?” ja ”Millaista olisi, jos varamummu jatkossakin kävisi vielä päiväkodissa heidän luonaan?” Jokaisella lapsella oli ollut mukavaa varamummun kanssa. Lisäksi he kertoivat, että olisi mukavaa, jos varamummu jatkossakin kävisi päiväkodissa.

”Olisi mukavaa, kun varamummu vielä kävisi.”

Lapsi 4 v.

Kuudes interventio

Suunnitelman mukaan toteutin alkuun viisi interventiota. Interventioista tehtyäni yhteenvetoa, tuntui projekti päättyneen kuin seinään, ilman että projektin mahdollisesta jatkuvuudesta tai kehittämisestä olisi keskusteltu syvemmin. Haastattelujen kautta palaute oli ollut kyllä hyvää ja myös hyviä kehittämisideoita oli tullut esiin. Päädyin tekemään vielä kuudennen intervention 26.6.2018., jonka tarkoituksena oli käydä läpi projektista tehty yhteenveto päiväkodin johtajan kanssa.

Kerroin saaduista tuloksista päiväkodin johtajalle ja kysyin mitä olisi kaivanut projektiin vielä lisää. Päiväkodin johtaja kertoi, että olisi ollut hyvä käydä projektin jälkeen vielä palautekeskustelu yhdessä henkilökunnan, varamummun ja minun kanssa. Kävimme myös keskustelua päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelmasta ja sen toteuttamisesta. Päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelman raamit on luotu valtakunnallisesta varhaiskasvatussuunnitelmasta, joka antaa päiväkodin toiminnalle yleisen suunnitelman. Lastentarhanopettaja taas suunnittelee tämän pohjalta ryhmän toiminnan tarkemmin. Halusin vielä

tarkentaa, kuinka päiväkotitoimitus toteuttaa kulttuuri- ja perinnekasvatusta päiväkodissa. Päiväkodin johtaja kertoi, että päiväkodista on mm. tehty käyntejä kyläyhdistyksen Kraatarin talolla, Martat ovat tuoneet päiväkodille käsitöitä sekä vuosi sitten yhdessä ryhmässä lapset olivat tuoneet kotoaan päiväkodilla vanhoja esineitä, joihin ryhmässä oltiin yhdessä tutustuttu.

Seitsemäs interventio

Seitsemäs interventio mahdollistui, kun pääsin alkaneen harjoittelun yhteydessä juttelemaan Kaustisen päivähoiton johtajan kanssa 3.9.2018. Päivähoidon johtaja halusi kuulla toteutetusta projektista. Hän oli aikaisemmin ollut mukana hyväksymässä projektin toteuttamista, kun olin valitsemassa opinnäyteaihetta ja olin esittelemässä ideaa pyydettyä Kaustisen Pajalan päiväkodissa. Päiväkodin johtaja piti toteutettua projektia ajankohtaisena ja se tuo toteutettavaan palveluun mukaan kolmannen sektorin. Päivähoidon johtaja koki, että projektin toteuttamisajan kohta vaikeutti ehkä projektin toteuttamista, koska uudehko Pajalan päiväkotitoimitus haki vielä toiminnan mallejaan. Päiväkodin johtaja kokee, että varaisovanhempi-toiminta soveltuisi hienosti osaksi hanketta, joka Kaustisen Pajalan päiväkodissa on nyt menossa. Kaustisen Pajalan päiväkotitoimitus on mukana Innovatiivisten oppimisympäristöjen edistämishankkeessa 2017. Hankkeen tavoitteena on edistää ja kehittää varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaista toimintakulttuuria tukevia oppimisympäristöjä, joissa on otettu huomioon lasten osallisuus ja sosiaalisten taitojen kehittyminen sekä hyvinvointi, turvallisuus ja kestävä elämäntapa. Hankkeen painopisteenä on päiväkotirakennusten sisätilat varusteineen, joiden avulla voitaisiin tukea monipuolista pedagogista toimintaa sekä kannustusta leikkiin ja liikuntaan. Opetushallitus asetti haettavaksi valtion vuoden 2017 talousarvioon sisältyvästä määrärahasta (momentti 29.10.30) 3 850 000 euroa valtionavustusta hakukonaisuuteen Innovatiivisten oppimisympäristöjen edistäminen varhaiskasvatuksessa, esi- ja perusopetuksessa sekä lukiokoulutuksessa. Pääosin määrärahat suunnattiin varhaiskasvatuksen ja lukiokoulutuksen hankkeisiin. (Opetushallitus 2017, 3.)

Kaustisen hankkeen nimi on InnoVasu 2017. Hankkeen tavoitteet on asetettu seuraavasti Kaustisen kunnan osalta:

InnoVasu2017-hankkeella tavoitellaan uuden oppimisympäristön rakentamista Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden pohjalta, tieto- ja viestintäteknologiaa hyväksi käyttäen. Päiväkotitoimitukseen suunnitellaan ja rakennetaan yhdessä lasten kanssa uusi oppimisympäristö, varhaiskasvatuksen yhteinen älyaula, jonka kalustus ja digitaaliset sovellukset kannustavat lapsia leikkiin ja liikuntaan sekä innostavat

tutkimaan muuttuvaa oppimisympäristöä kaikin aistein. Lapsen Vasu muutetaan sähköiseen muotoon kestävän kehityksen periaatteella, henkilöstön tieto- ja viestintäteknologisia taitoja sekä varhaiskasvatuksen eri toimintamuotojen (päiväkoti, perhepäivähoito) innovatiivista yhteistyötä kehitetään. Varhaiskasvatuksen älyaula toimii kohtauspaikkana, jossa järjestetään mm. perinneparkkia, lasten vuorovaikutteisia kulttuurielämyksiä ja isovanhempien kutsuja. Älyaula lisää yhteisön hyvinvointia, tuo iloa ja innostusta sekä opettaa uusia asioita digimuodossa, perinteitä ja kestäväää elämäntapaa kunnioittaen.

(Opetushallitus 2017, 4.)